

ЕВРОПСКА РАМКА ЗА МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

© Council of Europe.

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

Европска рамка за младински политики

Европска рамка за младински политики

Ласе Сиурала

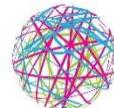
**Дирекција за млади и спорт
Издаваштво на Советот на Европа**

Превод: Мартина Кимовска
Лектор: Кристина Велевска

Преводот на оваа публикација на македонски јазик е овозможен од страна на Национален младински совет на Македонија, со поддршка од Британската амбасада во Скопје.

British Embassy
Skopje

Национален младински совет
на Македонија

Содржина

1. Вовед	7
2. Што се младински политики?	10
2.1. Младинска транзиција: од зацртани до отворени правци	10
2.2. Услови за живот на младите луѓе: зголемени ризици и можности	15
2.3. Младинско учество: изменети форми на мобилизација и на изразување	18
3. Зошто ни се потребни младинските политики?	23
4. Како да се спроведат младинските политики?	27
4.1. Од меѓународни и национални цели до локални активности	27
4.2. Учење граѓанство	36
4.3. Интегрирани младински политики	43
5. Инструменти на Советот на Европа	
за поддршка на развојот на младинските политики	50
5.1. Меѓународни прегледи на националните младински политики	50
5.2. Курсеви за обука на младинските НВО и на државните службеници	52
5.3. Советодавни мисии за младински политики	53
5.4. Европски центар за знаење и искуство во врска со младинските политики	53
5.5. Продолжение	55
Додаток I Поимник	57
Додаток II Користена литература	66

1. Вовед

Развојот на младинските политики е составен дел од мисијата на Советот на Европа од самиот почеток, но пристапот во оваа област значително се развил, особено од создавањето на ад хок меѓувладината Комисија на експерти за младински прашања – САНЈЕ во 1982 година и од организацијата на првата Конференција на европските министри за млади во 1985 година. Имено, во текот на изминатите петнаесет години, младинскиот сектор на Советот на Европа разви нови методи и алатки со цел да овозможи подобро разбирање на предизвиците и на важноста на младинските политики и да им помогне на владите да ги сmisлат, да ги формулираат и да ги имплементираат своите младински политики.

Денес, амбиција на Советот на Европа во оваа област е да се промовира и да се поддржи развојот на висококвалитетни и на ефективни младински политики на локално, на национално и на европско ниво врз основа на заеднички основни принципи, вредности и пристапи, при што ќе се земат предвид разновидноста на состојбите (политичка, економска, социјална), историскиот контекст и културните традиции на земјите-членки.

Обидот на Советот на Европа да разработи заеднички пристап кон младинските политики е отсликан пред сè во конечните текстови на шесте конференции на европските министри за млади организирани од 1985 година до денес. Во голема мера, овие текстови претставуваат основа за програмите иза инструментите елаборирани од страна на младинскиот сектор со цел да се промовира и да се поддржи развојот на младинските политики во земјите-членки и во рамките на Советот на Европа.

Првата министерска конференција (Стразбур, 1985) се фокусирала на важноста младинските политики да ги создадат потребните услови за ефективно учество на младите во општеството и за гарантирање на нивната благосостојба (социјална заштита, пристап до домување итн.). Младинските политики треба да ја промовираат автономијата на младите луѓе, што е предуслов за нивно ефикасно учество, и да го олеснат нивното учество во процесот на донесување одлуки. Тие треба да ги поттикнат развојот на младинските здруженија и волонтерската работа, младинските информативни и советодавни служби и да ги промовираат локалните иницијативи за вработување.

Втората министерска конференција (Осло, 1988) се фокусирала на три главни прашања:

- модели за учеството на младите и иницијативи со посебен акцент на развојот на младинските политики на локално ниво, како и вклучување на младите во изработката и во спроведувањето на овие политики. Во овој контекст, младинските политики треба да ги охрабрат особено новите младински иницијативи во социјалната и во културната сфера, како и во поглед на вработувањето;

- социјална, економска и културна состојба на маргинализираните млади луѓе, како и на младите имигранти и на младите од малцинските заедници. Во овој поглед, младинските политики треба да промовираат конкретни мерки и програми со цел да ги зголемат можностите за вработување, за борба против расните предрасуди и ксенофобијата и за спречување на појавите што особено влијаат врз младите;
- состојбата на младите девојки и жени, како и важноста на младинските политики во промовирањето еднакви можности за девојчињата и за момчињата во сите аспекти на социјалниот, културниот, образовниот и на економскиот живот.

Главниот фокус на третата конференција (Лисабон, 1990) беше младинската мобилност. Оваа конференција резултира со препораки со кои се бараше, особено од владите, да ја направат мобилноста можна и достапна за сите млади луѓе, без оглед на нивната економска, социјална и географска положба или на нивното ниво на образование и на обука и да ја признаат специфичната улога на младинските организации во овој поглед. Другите препораки се однесуваа на создавањето европска програма за поттикнување долгочлен ангажман на младите волонтери во странство, како и на промоција на проектите за мобилност со висок квалитет.

На четвртата конференција (Виена, 1993), министрите се согласија да ги спроведат младинските политики со фокус на следново:

- промовирање на европското граѓанство на младите луѓе врз основа на вредностите на Советот на Европа;
- промовирање на потребните услови за интеграција и за учество во општествениот живот на младите луѓе;
- промовирање на солидарноста меѓу младите луѓе, особено преку интеркултурна размена;
- дополнителна разработка на политиките за учеството на младите на локално, регионално, национално и на европско ниво;
- преземање соодветни мерки за борба против расизмот, ксенофобијата, антисемитизмот и сите форми на ексклузија и промовирање чувство на толеранција меѓу младите Европејци.

Европските министри одговорни за младите, на неформалниот состанок во Луксембург во 1995 година, се согласија да ги зголемат своите напори со цел да спроведат интегрирани младински политики што вклучуваат мерки во полето на образоването, обуката, домувањето, вработувањето и на социјалната интеграција. Конкретно, тие се согласија да ги здружат силите за да се спречи ексклузијата на сè поголемиот број млади луѓе и да се развијат нови форми на солидарност.

На петтата конференција (Букурешт, 1998), се усвои конечната декларација, во која министрите наведоа кои се целите на младинските политики за наредните години, поконкретно:

- да ги поттикнат асоцијативниот живот и сите други форми на младинска работа и на демократска практика на младите луѓе, со цел да се олесни нивното учество во сите аспекти на општеството;
- да развијат образование за демократско граѓанство;
- да развијат меѓусекторски младински политики на европско, на национално и на локално ниво;
- да го олеснат пристапот на младите луѓе до пазарот на труд и да ја зголемат можноста за нивно вработување;
- да промовираат нови форми на солидарност, имено преку поттикнување меѓугенерациски дијалог;
- да развијат посебни мерки и програми за загрозените/ексклузионите млади луѓе.

На шестата конференција (Солун, 2002) беа усвоени три важни документи за политиките: декларација за младинските политики и две резолуции за приоритетите на младинскиот сектор за претстојните години и за состојбата на младите луѓе во конфликтните зони.

Завршната декларација истакна дека младинските политики треба конкретно да:

- имаат меѓусекторска димензија, како и локални, регионални и национални димензии;
- ја интегрираат образовната димензија во долгочарна перспектива, земајќи ги предвид аспирациите на младите луѓе; го промовираат нивниот пристап кон автономијата, како и нивното чувство на одговорност и на посветеност, пред сè преку доброволна младинска работа;
- создадат услови за да се овозможи активно учество на младите во донесувањето одлуки што се однесуваат на нив и да ги поттикнат на посветеност кон нивниот живот во заедницата;
- го олеснат пристапот на младите луѓе до пазарот на трудот, со помош на соодветни проекти и шеми за обука, преку кои постои најголема веројатност да се зголемат нивните професионални можности;
- го олеснат пристапот на младите луѓе, особено од маргинализираните групи, до информациите што се однесуваат на нив, а особено на новите комуникациски технологии;
- промовираат младинска мобилност преку намалување на административните и на финансиските пречки и поттикнување на развојот на квалитетни проекти;
- ги промовираат неформалното образование/учење на младите, како и развојот на соодветни форми на признавање на искуството и на вештините, стекнати особено во рамките на здруженијата и на другите форми на волонтерски ангажман, на локално, на национално и на европско ниво;
- ја промовираат соработката меѓудетето, семејството и младинските политики.

2. Што се младински политики?

Една јавна политика мора да се вметне во условите и во аспирациите на целната група и во политичките цели утврдени од страна на надлежните јавни органи. Јавните младински политики треба да ги отсликуваат предизвиците и пречките со кои се соочуваат младите луѓе во својата транзиција од детството до зрелоста и треба да се засноваат врз политичките цели и насоки усвоени од страна на локалните градски совети, на националните влади или на меѓувладини организации. Овој документ започнува со дефинирање рамка на младинските политики во однос на тековните карактеристики на младинската транзиција и доаѓа до заклучок дека политиките мора да се разликуваат во согласност со сè покомплексните, непредвидливи и ранливи траектории на младите денес. Второ, постои тврдење дека ризиците и можностите со кои се соочуваат младите луѓе во многу области на животот ја истакнуваат потребата од меѓуресорна координација на прашањата што се однесуваат на младите – потребата за интегрирани младински политики.

На крајот, доколку ги погледнеме статусот и трендовите на учеството на младите во земјите-членки на Советот на Европа, ќе утврдиме дека самиот статус предлага дека учењето и имплементирањето на граѓанските вештини мора да лежат во јадрото на европските младински политики. Во исто време, ќе се покаже дека ова обликување на европските младински политики засновано на докази е значително поддржано со политичките изјави и со насоките усвоени од страна на органите на Советот на Европа.

2.1. Младинска транзиција: од зацртани до отворени правци

Целите на младинските политики на Советот на Европа наведуваат дека општествената задача на младинската транзиција е „да им овозможи на младите да бидат активни граѓани во општеството, како и за време на нивниот работен век“¹. Да се биде активен граѓанин значи да се има автономија за развивање и за изразување на сопствените идеи и идентитет. Ова е причината поради која младинските политики треба „да го промовираат пристапот [на младите луѓе] до автономијата“ и „да им помогнат на младите луѓе да бидат автономни, одговорни, креативни, посветени, како и да се грижат за другите“². На младите луѓе им е потребна автономија да размислуваат и да усвојуваат вредности како, на пример, плуралистичка демократија, човекови права, социјална правда, рамноправност, социјална кохезија, солидарност и мир. Оваа фаза на автономија е потребна и за стекнување на потребните знаења, вештини и ставови за нивно интегрирање во општеството. „Интеграцијата во општеството“ се однесува на интеграцијата на пазарот на трудот, придонесот за развојот на граѓанското општество, активното учество во животот на заедницата и во институционалната демократија.

---

¹ CDEJ 2003 (16), стр. 12.

² CDEJ 2003 (16) и Декларацијата од шестата конференција на министри за млади, одржана во Солун во 2002 година.

Според искуството од истражувањата³, младинската транзиција од детство до зрелост стана фрагментирана, продолжена и ризична. Стандардната насока од образование до вработување и до градење семејство е сè посложена, нелинеарна, непредвидлива и ранлива.

Сложената и фрагментирана природа на младинската транзиција се должи на многу промени во животот на младите луѓе. Денес, младите луѓе имаат повеќе можности на располагање за градење кариера; еден поширок спектар на избор во образоването, дури и во странство; можности да се квалификуваат преку неформалното образование; да комбинираат работа, студии, па дури и рекреативни активности. Истражувачите зборуваат за „индивидуализација“, потребата да се експериментира со работните искуства, па дури и со образовните патеки за изнаоѓање професионална кариера што најдобро одговара на нечии индивидуални барања. Исто така, сè понесигурните пазари на трудот може и самите да предизвикаат младите луѓе да се движат од една работа до друга. Поради оваа ранливост на професионалното насочување на младите луѓе, „напредувањето“ не може да се земе здраво за готово и „назадувањето“ е подеднакво можно⁴.

Во исто време, младите луѓе почнаа да го бараат својот идентитет и да експериментираат со возрасните форми на живот, како злоупотреба на дроги, вработување и консументство на помлади години во споредба со претходно. Пиењето и експериментирањето со дрога започнуваат порано, работењето за време на студиите стана стандардна практика во многу земји и младите под 18 години заземаат значително профитабилен пазарен удел во областа на музиката, спортот, облеката, електронските уреди, мобилните телефони итн. Исто така, потребно е подолго време за младите да формираат независни домаќинства, да изградат сопствени семејства, да имаат деца и да најдат сигурна работа. Во Шведска, возраста на која младите луѓе ја воспоставуваат својата позиција на пазарот на трудот (во време кога 75% од возрасната група се активни) се зголеми од 21 година во 1991 година на 28 години во 2003 година⁵. Сепак, постојат значајни разлики во Европа во поглед на возрастта на која младите луѓе стануваат независни. Младите луѓе во повеќето земји од Централна и од Источна Европа (ЦИЕ)/Заедница на независни држави (ЗНД) и од Јужна Европа не го напуштаат домот додека не се омажат, додека во Северна Европа е вообично да се напушти домот на родителите порано за младиот човек да живее сам или во заедница. И покрај овие разлики, тренд е да се продолжи младешкиот период на двата краја.

---

³ Види на пример Чишолм, Л., и Ковачева, С.: *Истражувајќи го европскиот младински мозаик*, Издаваштво на Советот на Европа, Стразбур, 2002 година // Chisholm, L. and Kovacheva, S., Exploring the European youth mosaic, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2002.

⁴ Вилијамсон, Х., Поддржување на младите луѓе: принципи, политики и практики, Издаваштво на Советот на Европа, Стразбур, 2002 година, стр. 33// Williamson, H., Supporting young people in Europe: principles, policy and practice. Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2002.

⁵ <http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/> (Sven-Åke Antonsson).

Транзицијата на младите се разликува во различни делови на Европа, како и во руралните и во урбантите средини, а се разликува според социјалниот статус, етничката припадност, културата, религијата, полот, социјалните и економските околности. Одразувајќи ја оваа хетерогеност, студијата на Советот на Европа за социјалната положба на младите во Европа е со право насловена „Истражувајќи го европскиот младински мозаик“ (2002). Хетерогеноста често значи нееднаквост, ризик и слабост. На пример, во многу земји, траекторијата на насоките на транзицијата е многу различна меѓу младите луѓе од повисока социјална класа и оние што припаѓаат на некоја група на етничко малцинство.

Влијание врз младинските политики: проширување на возрасните категории и диференцирање на политичките одговори

Како резултат на продолжената и сложена природа на младинската транзиција, многу национални младински политики претпочитаат да не дефинираат стриктно кои се, всушност, „младите“. Холандија, Норвешка и до одреден степен Шведска, Естонија и Велика Британија не сакаат да направат премногу јасни политички разлики помеѓу децата и младите. На другиот крај на скалата, во земји како Шпанија и Бугарија, каде што младите луѓе почнуваат самостојно да живеат често на околу 30-годишна возраст, „млад човек“ може да биде од 30 до 35 години. „Традиционалните“ возрасни граници на младите – 15-24 години – се намерно недефинирани и проширени. Има логика да се гледа на младинската транзиција како на поширок и лесен процес од детството до постадолесценцијата. Предизвикот на политиките е да се направи разлика меѓу мерките за „деца“, „адолесценти во почетна фаза“, „млади“ и за „постадолесценти“ и да им се обезбеди „лесна транзиција“ меѓу фазите (Вилијамсон, 2002 година, стр. 32). Потенцијалот на овој пристап е да се создаде синергија во рамките на административните сектори како што се полињата на општествениот живот, деца, млади, образование и вработување. Опасноста е дека полето на младите се „истиснува“ или се „проголтува“ од страна на поголемите социјални и образовни сектори или можности за вработување. Експертската група за младински политики на Советот на Европа во Норвешка „[доби] впечаток дека“ „младите“ како специфичен концепт и категорија често се подредени на други агенди, освен ако не се поврзани со одредени проблеми како што се откажување од образоването, невработеноста, злоупотребата на drogi или криминалот“⁶. Во борбата против овие закани младинскиот сектор мора да има силен професионален идентитет и да развие свои основни надлежности. Предизвикот е да се гарантира дека младинскиот/младинските работник/работници има/имаат различни методи и професионална стручност да работат со адолосценти во почетна фаза, со адолосценти и со постадолосценти. Како што вели експертската група на Советот на Европа за шведските младински политики: „[тоа се] значително различни животни фази, секоја од нив со свои желби и потреби“.

---

⁶ Младински политики во Норвешка, извештај од страна на меѓународен тим на експерти, Совет на Европа, DJS/CMJ (2004) 1, стр. 74.

Би било корисно да се направи разлика меѓу животните фази како што е прикажано подолу во табела 1. Категориите не се строги зони на демаркација, но се преклопуваат, се променуваат со текот на времето и се различни кај различни култури. И покрај фактот дека Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето ја дефинира возрастта за „деца“ на 0-18 години, би било корисно да се направи разлика помеѓу децата под 12 години и младитеadolесценти од 12 до 17 години.

На децата треба да им биде обезбедена сигурна средина во која ќе пораснат и каде што ќе ја имаат потребната поддршка за нивниот развој на таа возраст. Развојната психология и социолошките истражувања во врска со слободното време и со животните стилови на младите луѓе укажуваат на тоа дека на возраст 11-13 години се забележува разлика. Младите луѓе стануваат социјално и психички зрели за работа во една општествена група, чувствуваат емпатија, дебатираат, развиваат критички став и ги сфаќаат социјалните прашања. Тоа е идеална возраст за основно граѓанско образование и учество. Тоа е, исто така, возраст на која започнуваат повеќето девијантни кариери, па затоа тоа е совршен момент за преземање предвремени мерки за интервенција. Младинската работа што се спроведува во многу младински организации и локални младински служби обично функционира во овие области.

Главната преокупација наadolесцентите (18-24 години) е изнаоѓање образование што води до пазарот на трудот, потрагата по самостоен живот и станувањето полноправен учесник во поширокото општество. Ова е, исто така, ранлив период, поврзан со ризиците за злоупотреба на супстанции, ризично однесување, проблеми во општествените односи, неуспешни избори на кариера, невработеност, сиромаштија итн. Успехот на интеграција во општеството наadolесцентите многу зависи од начинот на исполнување на потребите и на очекувањата на младите луѓе во други сектори: во трудовата администрација, во образованието, во социјалните и во здравствените прашања, администрацијата за домување и така натаму. Ова е задача на интегрираните младински политики да се грижат за интересите на младите луѓе.

Поголемите интервенции на младинските политики се исто така потребни за да се одговори на грижите на постадолесцентите што сакаат да се иселат од куќата на своите родители, што сакаат да ја стабилизираат својата позиција на пазарот на трудот и од кои се очекува да започнат семеен живот.

Табела 1: Фази на младинската транзиција и одговори на политиките

ФАЗА НА РАСТ	ДЕТСТВО	РАНА АДОЛЕСЦЕНЦИЈА	АДОЛЕСЦЕНЦИЈА	ПОСТАДОЛЕСЦЕНЦИЈА
	0-11 години	12-17 години	18-24 години	25 години
ПРАШАЊА ОКОЛУ ТРАНЗИЦИЈАТА	• безбедност • поддршка во развојот	• образование и обука за граѓанство • рана превенција од социјален ризик	• институционално учество, граѓански активности • управување на сопствениот живот • интеграција на пазарот на трудот • спречување ризици, намалување на штети	• независност • формирање капацитети • стабилизација на пазарот на трудот
ОДГОВОР НА ПОЛИТИКИТЕ	ГРИЖА ЗА ДЕЦАТА			
		МЛАДИНСКА РАБОТА	ИНТЕГРИРАНИ МЛАДИНСКИ ПОЛИТИКИ	

Комплексноста на младинската транзиција понатаму значи дека не е доволно да се направи разлика меѓу фазите на младинската транзиција, постои потреба и да се уважи постоењето подгрупи на секоја фаза, како етничките групи, урбаните, приградските и руралните групи, младинските културни и супкултурни групации и младите со пречки во развојот. Понатаму, како што наведува Вилијамсон во својата студија (2002) за првите седум прегледи на националните младински политики на Советот на Европа, условите и стиловите на живот на младите луѓе може да се карактеризираат со „предмодернизам“, „модернизам“ или „постмодернизам“. Потребите на различните видови „младински модернизам“ бараат специфични младински политики. Ова значи дека националните младински политики треба да подлежат на темелна анализа базирана на докази и на опис на конкретната ситуација на младите и на разновидноста на младинските групи и култури. Во оваа смисла, концептуализацијата на „млади“ може да се разликува од земја до земја. Покрај тоа, предизвикот да се диверзифицираат младинските политики за да се задоволат потребите на сè похетерогената младинска сцена во себе содржи димензија што се однесува на ресурсите и на компетенциите. Дали младинските политики и младинската работа имаат можност да обезбедат стратегии и услуги за сите организирани групи млади? Очигледно националните младински политики треба да обезбедат простор за постојан методолошки и стратегиски развој; начинот на кој треба да се развијат конкретни активности со руралните, со урбаните и со приградските области, како да се зајакнат младите што припаѓаат на различни етнички заедници, како да се комуницира со младите што припаѓаат на одредена супкултура, како да се преиспитуваат комерцијалните младински култури, како да се работи со младите на мрежа (информациски и комуникациски мрежи) итн. Со цел да се исполнат овие сè поголеми барања, потребно е поставување приоритети.

2.2. Услови за живот на младите луѓе: зголемени ризици и можности

Извештајот на експертите во врска со прегледот на младинските политики во Луксембург ја нагласува важноста од поврзување на младинските политики со променливите општествени услови и со аспирациите на младите луѓе. Кои се главните карактеристики на условите за живот на младите луѓе во Европа? Како тие би можеле да го водат формулирањето на младинските политики?

Генерални трендови на подолг рок се зголемувањето на ризиците и на можностите и проширувањето на јазот помеѓу нив. „Најголем дел од младите луѓе во Европа успеваат да го направат својот пат повеќе или помалку успешен, а значително помал број живеат мошне неповолен живот во моментов и имаат многу неповолни изгледи за иднината“ (Чишолм и Ковачева, 2002, стр. 23). Ризиците се манифестираат со висока стапка на невработеност на младите и со сè поголем број млади луѓе со непостојана и нископлатена работа, особено во земјите од ЗНД/ЦИЕ и од Јужна Европа. Неуспешните кариери на младите луѓе на пазарот на трудот се производ на селективните образовни системи, ниските стапки на напуштање на училиштата, во некои земји дури и ниската стапка на завршување основно училиште, недостигот на образовна поддршка од родителите и на неможноста да се плати за образование. Најранливите млади луѓе се оние што доаѓаат од семејства со повеќе проблеми: имигрантите, младите бездомници, необразованите млади од руралните средини, младите што ги напуштаат училиштата пред да го завршат образованието и некои млади што припаѓаат на определени етнички малцинства. Некои истражувачи дури зборуваат за „меѓугенерациски континуитет на сиромаштијата и на невработеноста“. Ова открытие е поддржано од фактот дека во текот на изминатите децении дистрибуцијата на приходите постојано и сè повеќе станува нееднаква во Западна Европа, што е многу очигледно особено во земјите од ЦИЕ/ЗНД.

Финската студија од 2003 година ја дополнува листата на зголемен ризик за здравјето на младите луѓе. Таа вклучува ризици како психосоматски нарушувања, училиштен замор, употреба на тутун, на алкохол и на дрога, дијабетес, астма, алергија и прекумерна дебелина. Покрај тоа, секој десетти млад човек има дијагностицирана хронична болест или повреда што го попречува неговиот/нејзиниот секојдневен живот, секој десетти млад човек на возраст на 14-15 години спие 7 часа или помалку, а околу една петтина од младите луѓе немаат родителска поддршка и заштита.

Позитивна страна е тоа што младите луѓе стануваат клучни фактори на тековните демографски и технолошки промени. Не само што стареењето на општеството става значителни очекувања на младите луѓе за поддршка на голем број луѓе од над 65 години туку младите луѓе, исто така, се ценат поради тоа што на нив се гледа како на отворени за промени, флексибилни, подобро едуцирани, отворени за доживотно учење од сите аспекти на животот. Покрај тоа, на нив се гледа како на фактори на употребата и на ширењето на новите информатичко-комуникациски технологии. Младите луѓе се, исто така, генијални во развивањето на своите способности во полето на неформалното учење преку спортски и културни активности, хоби, информациско-комуникациски мрежи и преку интернационална мобилност. Овие карактеристики ги прават младите луѓе да бидат привилегиран клучен ресурс на денешното информациско општество и економија базирана на знаење. Во исто

време, на економиите им недостигаат квалификувана работна сила и отворање подобри можности на пазарот на трудот за младите луѓе. Недостигот на работна сила, исто така, ја зголемува имиграцијата, што значи дека генерацијата на европската млада сила ќе ја окарактеризира сè поголемиот културен и етнички диверзитет.

Влијание врз младинските политики: потреба од интегрирани младински политики

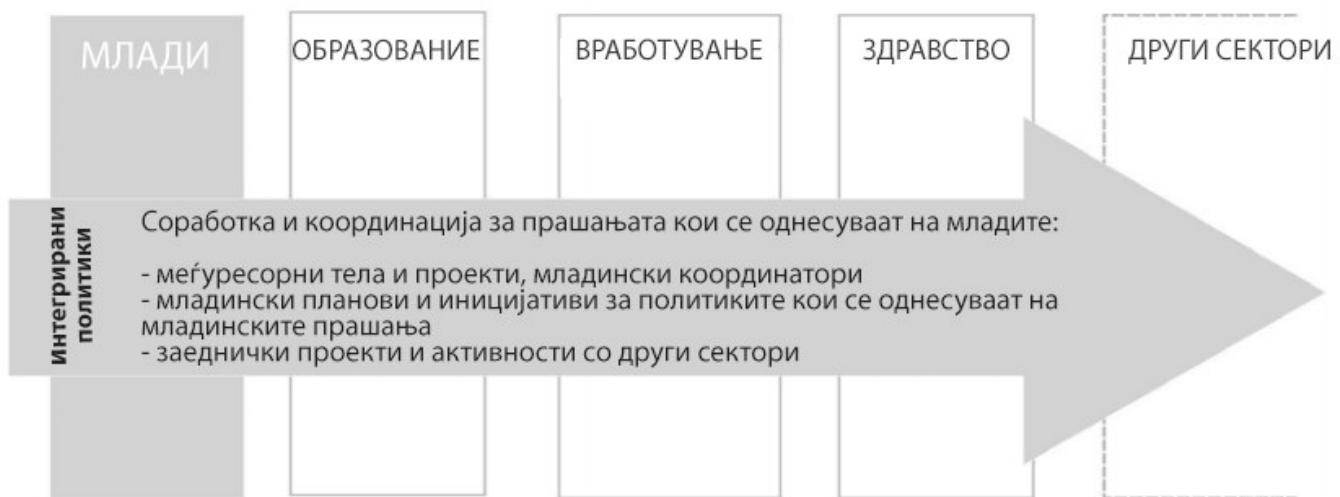
Краткиот преглед на зголемените ризици и можности има свои импликации врз дефинирањето на младинските политики. Прво, очигледно е дека ограниченото сфаќање на неформалното образование и на младинската работа како активности за пополнување на слободното време веќе не е валидно. Младите луѓе се соочуваат со широк спектар ризици, па затоа треба да се донесе една поширока стратегија што ќе ги покрива и вработувањето, формалното образование, здравствтвото, домувањето, културните и социјалните прашања. Овие стратегии се нарекуваат интегрирани младински политики и се многу силно промовирани од страна на меѓународните организации. Еден од главните предлози на Декларацијата од Конференцијата на министрите одговорни за млади на Советот на Европа одржана во Солун (2002) е дека „младинските политики треба да имаат транссеекторска димензија“. Текстовите на Советот на Европа за младинските политики отсекогаш ја нагласувале потребата од грижа за младите изложени на ризик: „иако јавните младински политики треба да бидат за сите млади луѓе, тие треба да посветуваат посебно внимание и да дефинираат, доколку е потребно, посебни стратегии и програми за најмаргинализираните и најранливите групи млади луѓе“⁷. Белата книга на Европската комисија за младинските политики – новиот поттик за европската младина (2001) наведува дека „министрите одговорни за младински политики исто така треба да се осигурат дека се земени предвид прашањата што се однесуваат на младите во рамките на другите политики... како што се вработувањето, образоването, формалното и неформалното учење, социјалната интеграција, расизмот и ксенофобијата, имиграцијата, прашањата што се однесуваат на потрошувачите, здравствтвото и спречувањето ризици, животната средина, еднаквите можности меѓу жените и мажите итн“. Поголемиот дел од земјите во светот официјално имаат намера да го следат овој пристап.

Овие изјави јасно посочуваат дека младинските политики не се само збир активности преземени од страна на различните сектори насочени кон младите, туку свесни и структурирани транссеекторски политики на полето на младите за соработка со другите сектори и за координација на услугите за младите – преку вклучување на младите во процесот.

⁷ CDEJ 2002 година (16), стр.12; Резолуција на Комитетот на министри (98) 6.

Слика 1: Интегрирани младински политики

Домени на политиките

И јавниот сектор и младинските невладини организации досега експериментирале и воспоставиле различни видови координативни структури и стратегии на национално и на локално ниво. Позитивните и негативните искуства ќе се дискутираат подоцна (види поглавје 4 „Како да се спроведат младинските политики“). Важно е да се претвори владината силна посветеност на интегрираните младински политики од реторика во реалност, како што укажуваат прегледите на националните младински политики на Советот на Европа „на повеќето, ако не и на сите, разгледани национални младински политики им недостига ‘сеопфатен пристап’“ (Вилијамсон, 2002, стр. 35-36).

Исто така, младинските политики не се однесуваат само на проблемите на младите, на спречувањето на ризиците и на работата со проблематичните млади луѓе. Младинските политики се однесуваат и на подобрување на позитивната перспектива што им е достапна на младите луѓе. Тоа значи гледање на младите како ресурс, а не како проблем. Како што е случај со целите на шведските младински политики, каде што акцентот се става на овозможување на младите луѓе да „останат млади“ наместо да се концентрираат напорите на решавање на нивните проблеми за станување возрасни. Исто така, постојат ризици доколку младинскиот сектор премногу силно се карактеризира како служба за излегување накрај со проблематичните млади луѓе. На тој начин, станува етикетиран како „сектор на маргинализираните млади луѓе“, што ги намалува капацитетите на младинскиот сектор во привлекување на „обичните млади“, што дополнително го истакнува неговото тесно поле на дејство. Друга закана е губењето на идентитетот и на автономијата: ако младинската работа се профилира како служба што претежно работи со млади луѓе што се изложени на ризик, таа ризикува да стане служба за социјална работа или служба за вработување на младите и, во крајна линија, може да се отстрани или да се интегрира во соодветната администрација. Со цел да се оспорат овие закани, младинските политики и младинската работа треба да имаат разновиден профил, и во спречувањето на маргинализацијата, во зајакнувањето на младите изложени на ризик и во зголемувањето на

позитивните изгледи што се однесуваат на „обичните млади луѓе“. Во исто време, младинските политики треба да се концентрираат на своите клучни компетенции и основни активности – едукација и поддршка на младите луѓе како активни граѓани.

2.3. Младинско учество: изменети форми на мобилизација и на изразување

Советот на Европа и министрите одговорни за младите ја нагласија клучната улога на учеството на младите, во која се наведува дека целите на младинските политики треба да:

- го зајакнат граѓанското општество во Европа преку унапредување на обуката за демократско граѓанство во неформален образовен контекст;
- го поттикнат учеството на младите во граѓанското општество;
- [поттикнат] нови форми на учество и на организација на младите;
- [стимулираат] креативност и критичка мисла кај младите луѓе (Резолуција на Комитетот на министри (98)6);
- создадат услови за овозможување активно учество на младите во донесувањето одлуки што се однесуваат на нив и нивно поттикнување за заложба во животот на заедницата (Декларација на шестата конференција на министрите одговорни за млади, Солун, 2002);
- [обезбедат] активно учество на младите луѓе во одлуките и во активностите на локално и на регионално ниво, што е со суштинско значење во изградбата на подемократски, инклузивни и просперитетни општества (Ревидирана повелба за учеството на младите во локалниот и во регионалниот живот, 21 мај 2003 година, Конгрес на локалните и регионални власти на Советот на Европа).

Овие силни заложби за промовирање на учеството на младите во Европа се добротемпирани за борба против некои загрижувачки случаувања во учеството на младите во сите земји-членки на Советот на Европа. Во текот на изминатите децении се појавија два спротивни тренда во младинското учество. Од една страна, има драматичен пад во остварувањето на гласачкото право, довербата во политичарите е ослабена, учеството во политичките партии и во политичките младински организации е многу мало и критичкиот став меѓу младите луѓе во однос на работата на политичките институции опстојува. Од друга страна, истражувањата низ цела Европа укажуваат на зголемен „општ интерес“ во политиката со паралелна мобилизација на младите луѓе во рамките на самоорганизираните и на глобалните движења, акции, протести, кампањи на интернет, избор на животен стил во корист на одржливиот развој, алтерглобализација, антиконсумеризам итн⁸. Во рамките на овие генерални трендови, учеството на младите и политичките интереси се разликуваат низ цела Европа. Неформалниот самоорганизиран активизам на различни групи на интерес е повидлив во Западна Европа отколку во земјите од ЦИЕ/ЗНД, а младите луѓе во ЦИЕ се многу понаклонети кон европската интеграција од младите во земјите на ЕУ.

⁸ За повеќе детали, види Хоскинс, *Што станува со младинското политичко учество?*, Совет на Европа, 2003 година // Hoskins, *What about youth political participation?*, Council of Europe, 2003

Овие трендови во учеството на младите и владините цели на младинските политики бараат од европските младински политики да го промовираат учеството на младите преку структурите на претставничката демократија и да развиваат други форми на учество со цел да ги поттикнат младите да станат активни граѓани. Посебно внимание треба да се посвети на граѓанското образование, на отворањето на секторските политики за младинско учество и на вклучувањето на „младите луѓе од секторите на општеството што се во незавидна положба, како и од етничките, националните, социјалните,екскултурните, религиозните и од јазичните малцинства“⁹.

Влијание врз младинските политики: учење граѓанство како јадро на младинските политики

Основната цел на младинските политики е да се зголеми веројатноста за успешна интеграција на младите луѓе во општеството. Потребни се и образовни напори и интегрирани мерки на младинските политики за да им се овозможи на младите да бидат активни граѓани; да им се помогне да бидат актери на промените во социјалната, културната, политичката и во економската сфера.

Јадрото на младинските политики (слика 2) е поврзано со учењето на компетенциите на активните граѓани. Тие вклучуваат¹⁰:

- преземање одговорности, разбирање на солидарноста и посветување на социјалните и на етичките вредности (етички компетенции);
- изразување и развој на идентитетите и на идеите (компетенции за изразување);
- учење комуникациски вештини, работа со другите/тимска работа итн. (релацијски компетенции);
- развивање самодоверба, емпатија и критички став (когнитивни компетенции).

Со оглед на својата основна мисија и со цел да им овозможи на младите луѓе да ги научат граѓанските компетенции, полето на младите користи пристапи што се специфични за:

- неформалното учење;
- волонтерството;
- асоцијативниот живот (НВМО и други форми на колективен ангажман);
- можностите за учество;
- креативноста и изразувањето;
- интеркультурното учење;
- информациите и советувањето;
- поддршката од врсниците и од возрасните;
- спречувањето на ризици и намалувањето на штетите.

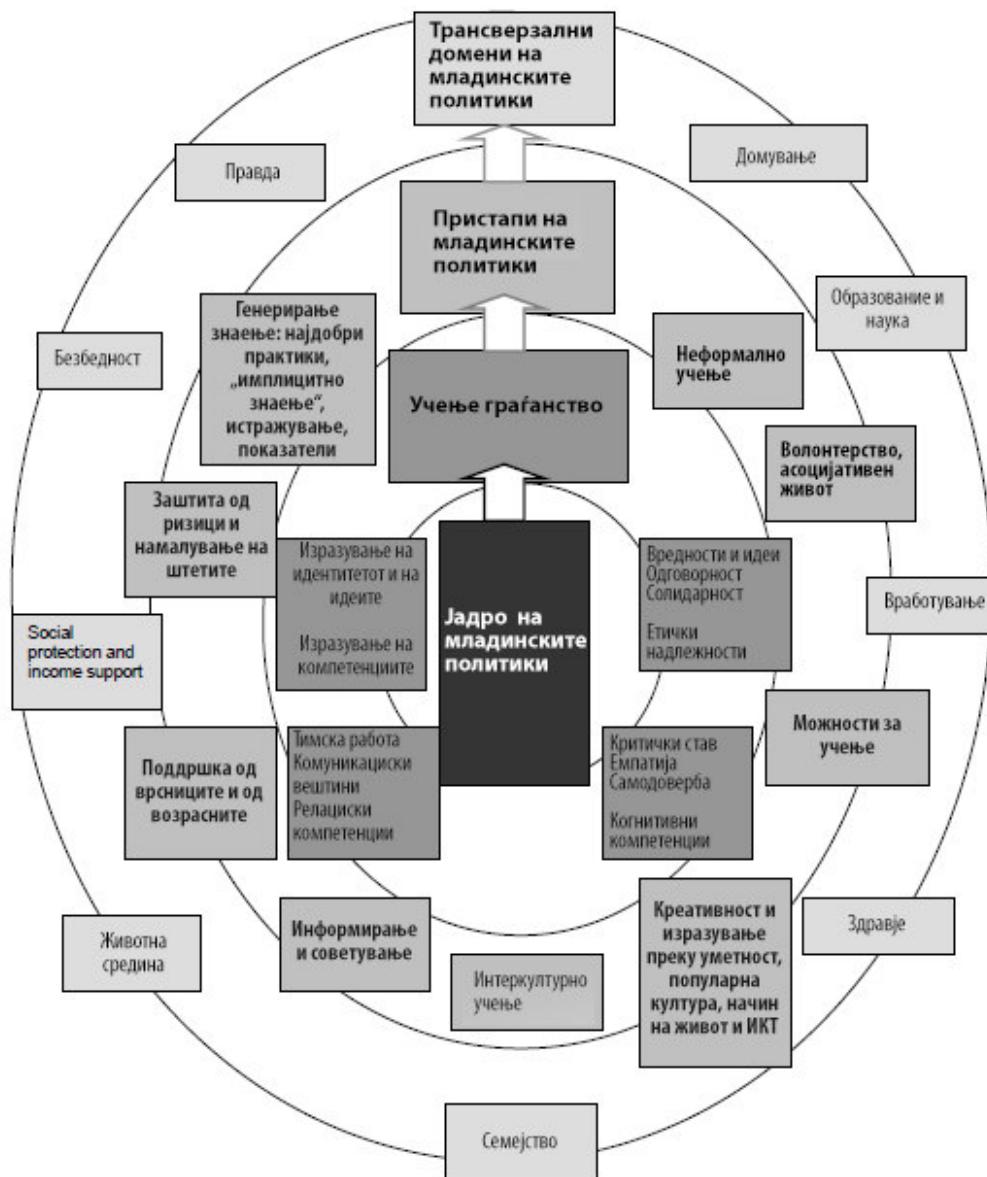
---

⁹ Конгрес на локални и регионални власти на Советот на Европа, Ревидирана европска повелба за учество на младите во локалниот и регионалниот живот, 2003 година.

¹⁰ За понатамошна дискусија, види Хансоте // Hansotte, 2002 година, стр. 119.

На крајот на краиштата, доменот на младите е, по дефиниција, мултидисциплинарен и трансверзален. Тој има цел да им овозможи на младите луѓе да станат активни граѓани во сите области на животот, вклучително и оние поврзани со образованието, вработувањето, семејството, здравството, домувањето, животната средина, социјалната заштита, правдата итн. Тоа подразбира дека, со цел да се зголеми веројатноста младите луѓе да станат активни граѓани, општеството во целина, како и конкретните јавни политики, треба да гарантираат дека се исполнети основните потреби на младите во општественото, политичкото, економското и во културното поле. Со други зборови, пристапот до соодветно домување, доброто здравје, животот во безбедна средина, пристапот до соодветно образование и обука се основните услови за активно граѓанство на младите луѓе.

Слика 2: Јадро на младинските политики: образовни и политички предизвици за активно граѓанство

Овие прашања треба да бидат предмет на интерес на младинските политики и да се решаваат преку користење на основните пристапи (во согласност со горенаведеното) и во координација со другите политики.

Да резимираме, целта на младинските политики е да се создадат услови за учење, можности и искуства преку кои им се овозможува и им се гарантира на младите луѓе дека ќе ги развијат своето знаење, вештини и компетенции потребни да бидат актери на демократијата и да се интегрираат во општеството, особено преку активно учество и во граѓанското општество и на пазарот на трудот.

Пристапи и актери

Младинските политики може да имаат различен акцент. Следниве примери не се однесуваат на целиот спектар на националните или на локалните ориентации и пристапи на младинските политики, туку служат како илустрација на дисперзијата на самата сцена.

Младински политики „ориентирани кон проблемите“ и „фокусирани на можностите“

Медиумите особено имаат тенденција да концептуализираат и, всушност, да ги пренагласуваат младинските феномени како проблеми. Како последица на тоа, од актерите на младинските политики често се очекува да излезат накрај со: младинските банди, младите што висат околу центарот на градот, графитите, пиењето и злоупотребата на дрогите, насилиството и криминалот поврзан со младите луѓе, младите што го напуштаат образовниот систем пред завршувањето на школувањето, невработените млади луѓе итн. Младинските политики се сфаќаат како сектор што се занимава само со проблемите на младите и со проблематичните млади луѓе. Младинските политики на Советот на Европа се обидуваат да излезат накрај со оваа слика преку промовирање „младински политики фокусирани на можностите“, односно да ги гледаат младите како ресурс, а не како проблем. Гледањето на младите луѓе, дури и на оние со проблеми, како ресурс, како експерти за прашањата што се однесуваат на нив, отвора можност за позитивна стратегија насочена кон актерите и ги користи иницијативата, енергијата и експертизата на младите луѓе за напредување. Овој конструктивен пристап, исто така, му помага на младинскиот сектор да изгради слика што ги привлекува сите млади луѓе, а не само оние што се изложени на ризик.

„Реактивни“ и „проактивни“ младински политики

Понекогаш младинските работници се занимаваат и работат на проблемите на младите и на младинските појави што можеле да се избегнат. Младинските работници и младинските проекти често се активираат кога младите луѓе и возрасните/властите се наоѓаат во конфликтна ситуација или во криза или кога процесите на маргинализација заминале предалеку. Во повеќето случаи, соодветните капацитети и услуги за младите луѓе и другите мерки за рана интервенција можеле да ги запрат овие несреќни процеси. Дури и доколку е докажано дека во многу случаи проактивните младински политики не само што ги задржуваат младите луѓе подалеку од погрешните патишта туку се и

поефективни и поисплатливи ако се земе предвид целокупното ниво на буџетот, се покажа дека е тешко да се убедат носителите на одлуките дека е поразумно да се инвестира во проактивни отколку во реактивни стратегии на младинските политики.

„Младински политики“ или „децата и младинските политики“?

Во повеќето земји-членки на Советот на Европа постојат одделни политики и административни структури за деца и за млади. Дури и во овие случаи, целните групи се преклопуваат затоа што политиките што се однесуваат на децата се однесуваат на децата под 18 години (според дефинициите за возраст на ООН), па младите луѓе на возраст помеѓу 12 и 18 често се целна група на младинската работа. Оние земји што се залагаат за заеднички политики и за комбинирани административни структури за децата и за младите (до 24 и до 30 години) ја истакнуваат важноста на „безболната транзиција“ од детство до младост и, на крајот, до зрелост. Оние што поддржуваат посебни младински политики и администрација ја истакнуваат потребата од обезбедување и од развивање на идентитетот и на специфичноста на работата со младите луѓе.

Главните актери во полето на младинските политики се (1) јавната младинска администрација, (2) младинските организации, младинските групи и други млади луѓе. Јавната администрација ги вклучува и носителите на политички одлуки и државните службеници. Политичко тело би можело да биде владата или министерот одговорен за млади на национално ниво и градскиот совет или политички избраниот младински одбор на општинско ниво. Министерствата и општините имаат или треба да имаат државен службеник/државни службеници одговорен/одговорни за младински прашања. Во нордиските земји општините играат силна улога во организирањето активности и услуги и вработуваат општински младински работници за работа со младите луѓе. На други места во Европа, младинската работа се врши во соработка со другите сектори (често социјалните и културните сектори) и со црквата, со невладините организации и со волонтерските работници. Во повеќето земји, основната стратегија е да се поддржат и да се мотивираат младинските организации да спроведуваат активности за младите.

Истражувањата на младите имаат важна функција во поддршката на младинските политики. Истражувањата им помагаат на креаторите на младинските политики и на младинските работници да ги разберат младинските појави, младинските трендови и условите за живеење на младите луѓе. Истражувањата се исто така корисни во утврдувањето на показателите, во обезбедувањето статистички податоци и во изведувањето студии за евалуација, со што се промовираат младинските политики засновани на докази. Исто така, критиката (како заштитен знак на академското истражување) им помага на младинските политики да размислуваат и да ги развиваат своите стратегии.

Ако се земе предвид дека јавниот сектор сè повеќе се соочува со буџетски намалувања, приватниот сектор се гледа како можен партнери. Исто така, во полето на младите, услугите за младите

луѓе може да бидат произведени преку договори за партнерство меѓу јавниот, приватниот и трет сектор.

3. Зошто ни се потребни младински политики?

Клучните елементи на младинските политики се состојат, најпрво, од учење граѓанство и од учество на младите и, второ, од користење на неформалното учење и од ориентација на политиките на интегрираните младински политики. Следниве аргументи имаат намера да ги оправдаат овие пристапи и да одговорат на прашањето: „Зошто се потребни младински политики?“

(1) Младинското учество и обука за граѓанство треба да бидат промовирани бидејќи...

- Претставуваат основни човекови права**

Овие концепти не само што се вклучени во резолуциите и во препораките на Советот на Европа туку се и најзастапени во Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето, која наведува дека децата и младите имаат право да се изразат себеси и да учествуваат во сите одлуки што се однесуваат на нив. Резолуцијата на Генералното собрание на ООН „Свет по мерка на децата“ (2002)¹¹ дополнително нагласува дека „децата, особено девојките... се охрабруваат да учествуваат целосно и рамноправно во сите сфери на општеството“ и дека „на загрозените и на маргинализираните деца, вклучувајќи ги особено адолосцентите, им се потребни посебно внимание и поддршка за пристап до основните услуги, за градење самодоверба и за преземање на одговорноста за сопствениот живот“.

- Ги штитат децата и младите од злоупотреба**

Глобалното искуство покажа дека отсъството на перспективи за децата и за младите во креирањето на политиките резултира со нивна широка злоупотреба. Истражувачот Герисон Лансдаун вели дека „културните претпоставки дека младите луѓе не можат или не треба да се спротивставуваат на своите постари и дека немаат право да ги искажат своите ставови, дури и кога нивните права се злоупотребуваат, ја зголемија нивната ранливост во поглед на, на пример, економската експлоатација, регрутирањето деца-војници, наметнатото учество во сексуалната трговија“¹² и сугерира дека младите луѓе не треба да бидат „само приматели на заштитата од страна на возрасните туку и активни учесници во своите животи“.

---

¹¹ www.unicef.org/specialsession.

¹² Лансдаун, Г., Учество на младите во процесите на донесување одлуки, Конференција на ОН „Глобални приоритети за младите“, 2002 година // Lansdown, G., *Youth Participation in decision-making*, UN Conference “Global priorities for youth”, 2002.

- **Ги промовираат благосостојбата и развојот на младите луѓе**

Нашироко се покажа дека преку критичко учење, дебатирање, почитување на мислењето на другите и сериозно презентирање и сфаќање на сопствените ставови, младите луѓе развиваат вештини за раководење со сопствениот живот, градат социјални и лични компетенции, ја зајакнуваат самодовербата и формираат вредности, норми и аспирации. Сето ова промовира здрав развој на младите луѓе. На пример, учеството во училиштата ја зголемува одговорноста на учениците за нивната училишна средина, ги подобрува работната клима и односите меѓу персоналот/учениците во училиштата, па дури и доведува до подобри резултати. Позитивните ефекти одат подалеку од училиштето: една финска истражувачка студија заклучи дека „позитивното искуство на работата како содржател во училишната заедница и учеството во донесувањето одлуки во училиштето создаваат силна основа за вештините и за компетенциите потребни во работниот век, како на пример компетенциите за соработка и вештините за совладување на работната средина“.

- **Водат до подобри услуги**

Постојат убедливи примери за тоа како вклучувањето на младите во планирањето, во имплементацијата и во евалуацијата на младинските капацитети, простории и активности, училишната средина, парковите, сообраќајните правила, местата и активностите за рекреација, всушност, довеле до решенија што најдобро им служат на самите клиенти. Целосното учество на младите луѓе и потпирањето на нивното „имплицитно знаење“, перцепција, идеи и иновативно размислување се од суштинско значење и за позитивните искуства на учесниците и за квалитетот на јавните услуги.

- **Потребна е обука за активно граѓанство**

Граѓанските вештини не се вродени, тие мора да се научат. Занемарувањето на граѓанската обука има сериозни последици за иднината на демократијата. Истражувањата докажаа дека недостигот од учење за демократијата во семејството, во училиштето, меѓу врсниците, за време на слободното време и во рамките на организираните младински активности (во младинските организации и како дел од локалната младинска работа) доведува до циничен однос кон политиката, до низок одзив на гласачите со право на глас и до недоверба во политичарите, во политичките партии и во политичките младински организации. Покрај тоа, „овие млади луѓе [без искуство во граѓанското образование] биле прикажани во рамките на истражувањето како подложни на влијание од врсниците за вклучување во екстремистички и во насилен политички движења“¹³.

---

¹³ Дирекција за млади и спорт на Советот на Европа: Нацрт-извештај на истражувачкиот семинар „Што станува со младинското политичкото учество?“, 24-26 ноември 2003 година, Европски младински центар, Стразбур, 2004 година.

(2) Неформалната обука како пристап е важна бидејќи...

- Го промовира учењето на основните вештини и компетенции**

Во една студија за неформалното учење во младинските организации, Паси Сахлберг наведува начини на коишто се зајакнати развојот и учењето на младите луѓе: „Најпрво, [неформалното образование] може да ви помогне да развиете вештини и компетенции за учење што се потребни за вашата работа, студии, хоби или живот. Второ, ги промовира социјализацијата и стекнувањето соодветни социјални вештини. Трето, го зголемува нивото на активно учество во заедниците“¹⁴.

- Ја збогатува средината за учење на младите**

Формалното образование сè уште се заоснова на индивидуалното знаење, на теоретското учење и на учењето факти и генерализации во училиници каде што фокусот е на учителот/наставникот. Неформалното учење го збогатува овој пристап преку ставање акцент врз социјалното учење, врз поврзаноста со вистинскиот живот и врз процесите на критичко размислување на знаењето и на вредностите каде што фокусот е на ученикот. Неформалното образование има потенцијал да прерасне во комплементарна средина за учење на формалното образование и за доживотно учење¹⁵.

- Додава вредност, лични искуства и критичко размислување на граѓанското образование**

Емпириските докази од студијата за граѓанско образование спроведена во 24 земји покажуваат дека е ставен преголем акцент на „знаењето“. Треба да се остави повеќе простор за „лично критичко размислување“, за „учествување“ и за „вредности“¹⁶. Формалното образование што се изведува во училиница и чиј фокус е на „фактите и учителот/наставникот“ треба да се додаде на едукативните елементи типични за неформалното учење: подобра поврзаност со значењето и со искуствата на ученикот, подиректна врска со реалните животни ситуации, потранспарентна изложеност на вредностите и на политичките интереси и акцент на критичкото размислување. Овој пристап се надоврзува на целта да се развие младинското учество преку „искуствата во непосредната околина – семејството, училиштето, слободното време и работата“¹⁷. Граѓанските вештини треба да се научат во контексти од реалниот живот и да се однесуваат на прашања релевантни за младите луѓе.

---

¹⁴ Сахлберг, П., Градење мостови за учење. Препознавањето и вредноста на неформалното образование кај младинските активности. Европски младински форум, Брисел, 1999 година // Sahlberg, P., *Building Bridges for learning. The recognition and value of non-formal education in youth activity*. European Youth Forum, Brussels, 1999.

¹⁵ Види, исто така, Совет на Европа, Препорака на парламентарното собрание 1437 (2000) 1.

¹⁶ Паркер, В., (ед), Образование за демократија, Гринич, 2002 година // Parker, W., (ed), *Education for democracy*, Greenwich, 200.

¹⁷ CLRAE, Ревидирана повелба за учеството на младите во локалниот и регионалниот живот, 2003 година.

- **Го проширува спектарот на вклученост на младите и има ефект на прелевање врз институционалната политика**

Младите луѓе сè повеќе ги изразуваат своите аспирации преку глобални и локални движења и активности, кампањи, протести, личен избор на животен стил, културни настани, младински организации и други активности на граѓанските организации. Социјалните и политичките прашања се пренесуваат, дебатираат, преговараат, критикуваат и по нив се постапува. Овие активности и искуства исто така може да придонесат кон зајакнување на „институционалните политики“. Пред сè, идеите и прашањата што се развиени и што произлегуваат од овие неформални средини за учење ги збогатуваат и политичките дебати на „институционалната политика“. Второ, младите луѓе стекнуваат компетенции и вештини во неформалните области, кои исто така им помагаат да станат активни граѓани во традиционалната политика. Дополнително, се смета дека „младите вклучени во протести подоцна во животот стануваат поинволирани в традиционалната политика и тоа претставува дел од животниот циклус на политичкиот ангажман“ (Хоскинс, 2003).

- **Претставува моќен инструмент за социјална интеграција**

Неформалното учење успешно се применува од страна на невладините организации и јавниот сектор за подобрување на можностите за вработување на младите луѓе, помагање на учениците што го напуштиле образовниот систем пред да го завршат образоването да ги завршат своите студии, поттикнување на учениците што имале послаби резултати во училиште да ги подобрят своите перформанси и поддржување на младите луѓе со проблеми во однесувањето или оние што на друг начин се изложени на ризик. Еден таков пример се проектите за вработување што користат уметности, занети или нови медиуми за да ги мотивираат невработените млади луѓе да си постават професионални цели, да научат вештини и компетенции потребни за аплицирање за работа или обука, да се запознаат со кодексите и практиките на работниот живот и да ја зајакнат самодовербата на младиот човек.

- **Претставува ефикасен метод на комуникација и интервенција**

Споделувањето на едукативните пораки на младите луѓе од врвот надолу не секогаш е ефикасно. На пример - во поглед на здравственото воспитание – кампањите против алкохол, цигарите и дрогата во училиштата не се покажаа ефективни. Новите пристапи, како едукацијата на ниво на врсници, кои широко се користат во борбата против ХИВ, цигарите, алкохолот, злоупотребата на дроги и други нездрави животни стилови, покажале ветувачки резултати. Младите луѓе се чини дека ги сфаќаат пораките посериозно, не кога тие им се ‘кажани’, туку кога имаат можност да разговараат за пораките со своите врсници и да извлечат сопствени заклучоци.

(3) Потребни се интегрирани младински политики бидејќи...

- Постои ризик дека работите што се однесуваат на младите ќе заглават на границите на секторите на јавната администрација**

Земајќи предвид дека состојбата на младите луѓе е само еден и често мал сегмент од социјалната работа, здравството, вработувањето, домувањето, планирањето на градот и така натаму и земајќи го предвид фактот дека младите луѓе често го немаат потребниот статус да се грижат за своите интереси, постои потреба за одредена акција со цел да се гарантира исполнување на потребите на младите луѓе. Носителите на одлуки, и државните службеници и политичките претставници, најчесто се возрасни лица, на пример, на општинско ниво, возрасната група од 18 до 29 е недоволно застапена во политички избраните органи надлежни задонесување одлуки. Треба да се има политика во доменот на јавното одлучување што ги координира работите поврзани со младите од еден сеопфатен поглед на потребите и интересите на младите луѓе.

- Учествоот на младите не треба да биде ограничено само на прашањата во врска со слободното време**

Младите треба да имаат право на глас за сите прашања што се однесуваат на нив. Многу од клучните прашања што се однесуваат на младите луѓе се одлучуваат надвор од администрацијата на младите, која често е ограничена на активности што се изведуваат во слободното време. Полето на младите треба да има координитивна одговорност и да гарантира дека младите луѓе може да станат чинители во сопствените животи и во областите како образоването, вработувањето, домувањето, здравството и животната средина.

4. Како да се спроведат младинските политики

Во ова поглавје најнапред ќе се разгледа процесот на воспоставување на целите на младинските политики на национално ниво и нивното преточување на локално ниво ("Од меѓународни и национални цели до локални активности"). Потоа продолжува со детално елаборирање две главни цели на младинските политики: поактивно вклучување на младите (учење граѓанство) и подобрување на условите за живот на младите преку трансекторска соработка (интегрирани младински политики).

4.1 Од меѓународни и национални цели до локални активности

Општата улогата на државата во однос на регионалното и општинското ниво е трикратна. Таа треба да: формулира насоки на политиките; создаде услови и рамки за активности на регионално и локално ниво, преку законските регулативи, финансирањето и на други начини; и да го следи остварувањето на своите цели.

Овие улоги се истакнати со последните случаувања во полето на националните младински политики. Ивештајот на Вилијамсон за Прегледите на националните младински политики на Советот

на Европа (стр. 36) заклучува дека „повеќето земји драматично ги прошириле своите младински политики во последните години, и во концептот и во функцијата“. Возраста за учество во младинските политики е проширена и домените на политиките каде што младинските политики имаат за цел да работат се зголемија. Исто така, постои тенденција да се воспостави (или одржи) централизирано насочување на младинските политики. Оваа ситуација на зголемени должности и интереси за владините насоки го покренува прашањето за поставување приоритети, спроведување на целите, обезбедување и управување со ресурси, мерење на резултатите и креирање процес на постојан развој на младинските политики: како да се воспостави програма водена од приоритетите и целите? Како да се поддржат регионите и општините во извршувањето на целите на младинските политики? Како да се гарантира квалитетот на имплементација? Како да бидете сигурни дека целиот процес ќе се претвори во искуство од кое ќе се научи нешто? Како да се вклучат релевантните партнери, региони, општини, различни сектори - и младите во процесите на планирање, имплементација и евалуација? Како да се гарантира обезбедувањето на основното ниво на услуги за младите луѓе?

Управување со целите на младинските политики

Општиот процес на управување со целите се одвива на следниот начин (слика 3):

1. Воспоставување цели. Во основа постојат два пристапа: поставување флексибилни насоки и воспоставување конкретни цели. Како пример на првите, целта на финиските младински политики е многу општа: „Подобрување на условите за живот на младите луѓе и создавање услови за граѓанските активности на младите“. Државата сака да им даде слобода на младите на регионално и локално ниво да се осврнат на оваа цел во повеќе детали, со надеж дека на тој начин може подобро да се одразат условите и потребите на определена област. Резултатот е поголема локална флексибилност, а помалку централно насочување. Недостатокот е дека е тешко да се претстави колку се ефикасни политиките, како тие да се подобрят, и не е лесно да се направи употребата на јавните средства и ресурси транспарентна за владата и за даночните обврзници (недоволна отчетност). Другиот пристап на државните младински политики е да се изработат конкретни потцели, да се преточат и на локално ниво, да се измери нивната ефикасност и ефективност и да се направи реформа на оригиналните цели и потцели доколку тоа биде потребно. Пример за тоа се шведските или британските младински политики. Овој пристап дава можност процесот на учење дополнително да ги развие државните политики и го прави користењето на јавните средства транспарентно за давателите на услугите. Главниот недостаток е тоа што таквото управување од врвот надолу може да биде во спротивност со автономијата на локално ниво (и да ја попречи неговата имплементација), со што би можел да ја ограничи флексибилноста и иновациите на самата работа на самоорганизираните движења на младите луѓе.

2. Обезбедување структури и ресурси. Некои земји имаат посебни закони за млади, кои ги дефинираат целите, структурите и аранжманиите за финансирање на државната поддршка на младинската работа. Проблемот со „уребите и законите е [дека] тие не мора да водат до ефективна практика, освен доколку соодветните структури за испорака се дефинирани, а потребните ресурси се

ставени на располагање” (Вилијамсон, 2002 година, стр. 39). Амбициозните цели на младинските политики би можеле да се однесуваат на обезбедувањето средства за младинските организации, младинските проекти и активности, младинските простории и националните младински центри, како и обезбедувањето поддршка за младинското информирање, обуката на лицата што работат со младите, субвенционирање на трошоците за работа со млад кадар, олеснување на меѓународната соработка, финансирање на истражувачката работа на младите, статистиките и развојот на младинската работа, како и на методите на работата со младите и другите услуги за младите луѓе. Како пример за овој тип на размислување, овој извештај предлага минимум пакет можности и стекнување искуство во ‘учењето граѓанство’ и ‘интегрираните младински политики’ (видете ги соодветните поглавја). Исто така, државата има обврска да развие методи на младинска работа поврзани со нивните главни цели (учење граѓанство и интегрирани младински политики). Еден елемент на оваа работа е долгорочно (5-10 години) обезбедување финансиски средства за развојни проекти. Исто така, ресурсите и активностите треба да бидат соодветно управувани (за подетална дискусија види го поглавјето ‘реформи на јавниот менаџмент и младинскиот сектор’).

3. Евалуација на резултатите. Ако државната младинска администрација треба да биде организација каде што ќе се учи, треба постојано да се учи од активностите на младинските политики и младинската работа што се изведуваат на регионално и на локално ниво. Тоа не е можно без кохерентен и конкретен процес на поставување на целите и сигурен начин на документирање на нејзините резултати. Активностите на младинските политики треба да одат рака под рака со собирањето емпириски податоци и со објективното оценување: Како се имплементираат целите во реалноста? Оваа анализа дава повратни информации за понатамошно развивање на самите активности и на програмите на националните младински политики што, всушност, стојат зад активностите. Во исто време, емпириските податоци за резултатите од процесот на имплементација, исто така, функционираат како одговорност на младинскиот сектор пред оние што ги финансирале активностите, било тоа да е градскиот совет, регионалната или националната администрација. Многу општини сметаат дека би можело да е корисно ако државата го поддржува методолошкиот развој на локално ниво преку давање повратни информации засновани на докази во врска со методите на учество на младите, мерките за вклучување на прашањата поврзани со младите на локално ниво, програмите што се однесуваат на младинските политики, начините за спроведување на младинските политики базирани на знаење итн.

Слика 3. Управување со младинските политики - општ модел

Генерално, целите на младинските политики во земјите-членки на Советот на Европа се чинат релативно слични (Вилијамсон, 2002 година, стр. 38-39). Постои заедничко сфаќање на важноста од промовирање на учеството на младите, сфаќање на младите како ресурс, подобрување на условите за самостоен живот преку интегрирани младински политики, подобрување на социјалната вклученост на сите млади луѓе (особено етничките малцинства) и поддршка на културната различност. Некои земји додале свој посебен акцент на овие цели, но, како што стои во заклучокот на извештајот на Советот на Европа во врска со националните младински политики: „...не постои судир или несогласување во врска со основните цели на младинските политики“ (Вилијамсон, 2002).

Некои национални младински политики ги елаборираат и ги ставаат нивните општи цели во конкретни потцели. Во владиниот предлог-закон од 1999: 115 на пример, шведската Влада постави три цели: (1) создавање добри услови за самостоен живот (цел независност), (2) реални можности за учество (цел моќ) и (3) уважување на младите како ресурс (цел ресурси). Државната агенција за млади одговорна за спроведување на владините цели на младинските политики дополнително ги разложи

во 41 конкретна и мерлива потцел. Целта на оваа стратегија е, најпрво, да обезбеди насоки за приоритетите на државната младински политики за општините, второ, да гарантира некаква единственост на услугите за младите луѓе на територијата на целата земја, и, трето, да биде во можност да го оцени спроведувањето на државните цели. Шведската државна агенција за млади постојано ја оценува имплементацијата на нивните цели (преку независни истражувања и прибиранье статистички податоци) и спроведува отворена анализа за нивните понатамошни модификации¹⁸.

Клучен предизвик за централното раководство во земји како Шведска (и други нордиски земји) е нивната силна општинска автономија. При донесување на предлог-законот на Владата за младински политики, општините во Шведска ја изразија својата загриженост за новиот предлог во законодавството. Тие изразија загриженост за општинската автономија во овој контекст, беа многу критични во однос на недостатокот на средства за целите на Владата и ‘се сомневаа за тоа како овие цели биле формулирани’. Овие проблеми биле видливи и на ниво на експертската група на Советот на Европа за оценување на шведските младински политики. Групата била загрижена дека надлежностите утврдени од страна на Владата биле преголеми за спроведување за многу општини. Истиот предизвик, исто така, се однесува и на оние држави (како што е Шпанија) со силни регионални влади. Меѓународниот тим експерти за разгледување на шпанските национални младински политики истакна дека „младинските политики на автономно регионално ниво се релативно независни од оние кои се промовираат на централно ниво. Во овој контекст групата не верува дека во реалноста тие се толку под влијание на централната политика“¹⁹.

Овие предизвици бараат појаснување и меѓусебен договор во врска со соодветните улоги и мандати на централно и на регионално/општинско ниво. Експертската група на Советот на Европа за младински политики предложи: „централната власт треба да има водечка улога преку посочување **што** всушност треба да се прави. Во исто време, на локалните власти треба да им се даде многу слобода во однос на **начинот** на имплементирање на младинските политики. Според тоа, механизмите за испорака треба да имаат флексибилност во *рамките на одредени параметри* утврдени од страна на националните влади“²⁰. Ако државата сака да оди подалеку и да предложи конкретни приоритети или да дефинира експлицитни потцели, можеби е препорачливо да се вклучат општините во целиот процес на дефинирање на националните цели. Воспоставувањето дијалог помеѓу државата и општините треба да ја зголеми мотивацијата и посветеноста на општините да се придржат.

Често се тврди дека младинските политики страдаат од ‘јаз во имплементацијата’ (Вилијамсон, 2002 година, стр. 39). Националните цели на младинските политики не се спроведуваат задоволително на локално ниво. Многу земји од ЦИЕ, кои амбициозно сакаат да ги развијат своите младински политики, се соочуваат со ‘јаз во имплементацијата’ помеѓу визијата и реалноста: „силните идеи што доаѓаат од центарот, од националната власт и од Државниот совет за младински прашања се рутински

¹⁸ Види www.ungdomsstyrelsen.se.

¹⁹ Меѓународен извештај, Преглед на шпанската младински политики, стр. 49.

²⁰ CDEJ (2003) 16: Изберете Комитет на експерти за изготвување упатства за формулирање и имплементација на младинските политики, меморандум на Секретаријатот подготвен од страна на Дирекцијата за млади и спорт, Совет на Европа, Стразбур, 24 јуни 2003 година.

ослабени поради отсутството на ресурси, отсутството на вработени, отсутството на експертиза или отсутството на соодветни структури. Овие фактори се комбинираат на различни начини со цел да ги направат патот што води до ефективна испорака на услугите и можноста за младите луѓе непредвидливи”²¹.

Јазот на имплементација е видлив многу (можеби најмногу) во западните земји. Експертската група за националните младински политики во Норвешка ја покрена загриженоста дека „[групата] континуирано изразува љубопитност и определено ниво на загриженост за тоа како аспирациите наведени во работата на централната администрација се *грантираат*, наместо едноставно да се овозможуваат во зависност од локалната испорака на резултатите“²².

Горенаведената дискусија ги посочува следниве насоки за подобрување:

- изработка на цели на младинските политики што се недвосмислени, идеолошки експлицитни, мерливи и релативни во зависност од расположливите ресурси;
- обезбедување структури и ресурси неопходни за спроведување на целите;
- транспарентно дефинирање на ‘линијата на командување’ меѓу младинските структури на државно, регионално и општинско ниво;
- воспоставување систем на континуирана и отворена процена на младинските политики базиран на докази²³.

Реформи на јавниот менаџмент и младинскиот сектор

Во текот на изминатите 20-25 години се појави бран на реформи на јавниот менаџмент. Претходница на најновите промени е моделот на реформи наречен „Нов јавен менаџмент“, кој има свои корени во Нов Зеланд, Австралија, Обединетото Кралство и САД. Во модифицирана форма истиот се прошири и во многу други западни земји²⁴. Главните елементи на реформата се:

²¹ Преглед на литванските младински политики, Вилнус, 2002 година, стр. 130.

²² Младински политики во Норвешка, извештај од страна на меѓународен тим на експерти, Совет на Европа, DJS/CMJ (2004) 1, стр. 15.

²³ Консултирајте ја на пример Рамката за гаранција на квалитет на Младинската служба на Окружниот совет на Кент, Обединето Кралство

²⁴ Полит и Букерт // Pollit and Bouckaert (2004) проучувале 15 западни држави и дошле до заклучок дека тие претставуваат два реформски модели. Австралија, Нов Зеланд, Обединетото Кралство и САД го формираат 'јадрото на групата на Новиот јавен менаџмент'. Белгија, Финска, Франција, Холандија, Италија, Германија и Шведска може да се наречат 'Неовеберски држави'. Последниве ја потенцираат важноста на државата и широкиот спектар на јавните услуги, но тие сè уште поддржуваат многу 'нео' елементи, како на пример граѓанското учество, управувањето/менаџирањето засновано на резултатите и промената на улогата на државниот службеник од 'биракратски експерт за закони и процедури' во 'профессионален менаџер одговорен за потребите на корисниците'.

- намалување на јавните трошоци или ограничување на нивниот раст;
- подобрување на перформансите (ефикасноста и ефективноста) и одговорноста (транспарентната употреба на ресурсите);
- граѓење мрежи (соработка со другите сектори и граѓанското општество) и партнерства (со приватниот сектор);
- зголемување на одговорот на граѓаните и учеството на крајните корисници.

Дури и доколку младинскиот сектор претставува мал дел од целокупниот јавен сектор, сè уште е под влијание на начинот на кој се управува/менаџира со јавниот сектор, на пример, во повеќето земји, младинскиот сектор, исто така се соочува со намалување на буџети, или барем побавен раст. Ова е придржено со воведувањето човечки и финансиски техники за управување/менаџирање (најчесто пренесени директно од приватниот сектор), како и управување/менаџирање преку цели (MBO), управување преку резултати (MBR), управување со квалитет (QM), управување преку користење на моделот за Управување со квалитет на Европската фондација (EFQM), управување преку рамката на проценка на квалитет (CAF), поставување определни прагови, оценување квалитет, управување преку системот на урамнотежени показатели (BSC), показатели за перформансите, буџетирање во зависност од постигнатите резултатите итн. Во некои земји младинскиот сектор брзо и успешно ги применил овие техники, додека други прибегнале кон потрадиционалните, но не и помалку ефикасни, методи на управување/менаџирање (Полит и Букерт 2004, стр. 61-63). Исто така, со цел да ги зголеми ресурсите, младинскиот сектор се труди да изнајде и да склучи партнерства со приватни компании (често се нарекува ЈПП, јавно-приватно партнерство).

Обично големите младински настани се спонзорирани од компании што сакаат да ја зголемат својата видливост кај младите луѓе и/или што сакаат да го подобрят својот имиџ како општествено одговорни 'граѓани-претприемачи'.

Во многу аспекти, младинскиот сектор може и да се гледа како пример за очекувањата на реформите на јавното управување/јавниот менаџмент. Преку своите активности за промовирање на учеството на младите во обезбедувањето услуги за младите, младинскиот сектор е најдобрата практика или стандард што треба да се достигне во 'зголемената одговорност на граѓаните и учеството на корисниците'. Сомненија/коалиции/соуправувањето на младинскиот сектор на Советот на Европа е одличен пример за тоа како се зема предвид мислењето на граѓаните или 'корисниците' при одлучување за активности и услуги што се однесуваат на нив. Истото тоа важи и за многубројните примери на млади луѓе на локално ниво што учествуваат во планирањето и спроведувањето услуги наменети за нив. Покрај тоа, модерната потреба на јавното управување/јавниот менаџмент за вмрежување помеѓу секторите и граѓанското општество е уште еден пример. Една од главните цели на младинскиот сектор е трансекторската соработка каде што има многу добри практики. Во многу земји, голем дел од младинските служби се произведуваат преку соработката со младинските организации, самите млади луѓе и другите чинители на граѓанското општество - уште еден пример за другите сектори за определување одредници.

И покрај овие успеси, уште многу треба да се направи во реформата на јавниот младински сектор за да се исполнат очекувањата на неодамнешните реформи на управувањето. Една од главните идеи за реформите е претпоставката дека сè постојано и сè повеќе се менува²⁵, што изискува дефинирање на методите за управување/менаџмент со кои се гарантира постојан процес на иновација и промена. Како што беше претходно кажано, условите и животниот стил на младите луѓе брзо се менуваат. За да се реагира, потребни се методи за управување/менаџирање, кои се фокусираат на интензивното емпириско следење на младинската сцена и, врз основа на тоа, постојаното оценување, реформа и иновации на методите на младинската работа и плановите што се однесуваат на политиките. Многу нови техники за управување што се споменати погоре служат за таа цел. Спроведувањето на шведските национални младински политики е добар пример на употребата на управувањето преку целите на национално ниво, а 'Определувањето на рамка за гаранција на квалитет' на Младинската служба на Советот на округот Кент (Обединето Кралство) е пример за развој на младинската работа и процена на локално ниво. Техниките имаат свои недостатоци, но, доколку правилно се применат на полето на младите, тие имаат и многу потенцијал.

Постои побарувачка за зголемена ефикасност и ефективност во јавниот сектор (слика 4). Со цел тие да се подобрят, а инвестираните средства да се направат транспарентни за даночните обврзници, потребни се објективни мерки. 'Ефикасноста' се однесува на односите помеѓу 'ресурсите' и 'производите'²⁶. На пример, младинската администрација сака да ги мотивира младите да станат активни граѓани (цел) и обезбедува финансиска поддршка, капацитети, персонал итн. за младински организации (ресурси) што работат на нивните активности (процеси) што треба да се мерат преку бројот на членови или активности (результати). Односот помеѓу инвестирањето на администрацијата (ресурсите) и нивните резултати (членовите, активностите) е мерка за нејзината ефикасност. Ова е прв чекор кон или првична процена на ефикасното користење на јавните пари. Тоа е многу подобро отколку само давање пари или други средства и претпоставување дека придонесот на даночните обврзници се користи ефикасно. Сепак, дури и мерката на ефикасност може да биде недоволна. На пример, за намалување на нивото на злоупотреба на супстанции кај младите (цел), средствата се наменуваат за организациите во здравството, полицијата и невладините организации (ресурси) за спроведување информативни кампањи во училиштата (процеси). Односот помеѓу ресурсите и резултатите (број на студенти што ги посетуваат овие кампањи, број на кампањи) може да биде многу добар (се покрива голем дел од младите луѓе со значително ниски трошоци).

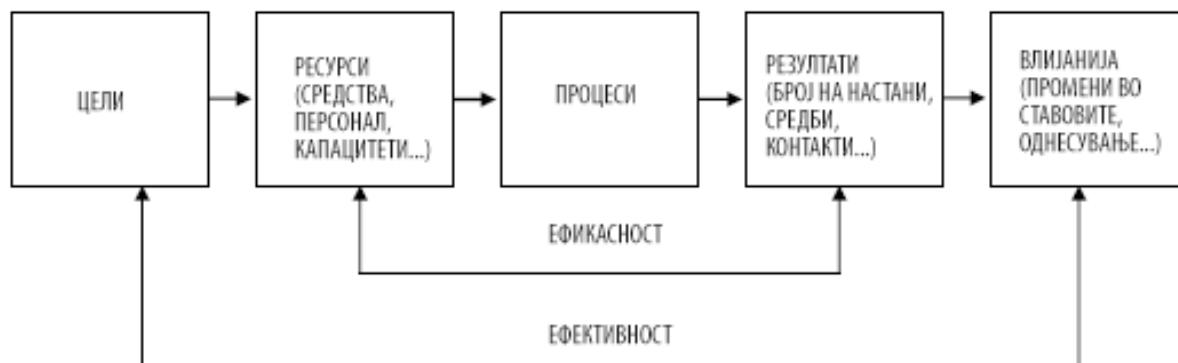
Преку објективни мерки, ова би можело да се смета за навистина ефикасна активност. Сепак, како што неодамна покажа деталната студија за следење на резултатите (Бабор ет ал, 2003), овие кампањи немале никаков ефект на самата злоупотреба на супстанции од страна на младите луѓе. Во некои случаи, кампањите, всушност, го зголемиле интересот на младите луѓе да ги пробаат таквите супстанции. Примерот покажува дека е многу важно да се знае (и да се измери) влијанието (или

²⁵ За критичка дискусија на оваа претпоставка види Полит // Pollitt 2000 година.

²⁶ Види Бојне ет ал. // Boyne et al 2003 година за подолг коментар.

исходот) на дејноста: дали инвестирањето (ресурсите) и производите имале некакво влијание врз однесувањето на младите? Односот помеѓу целта на политиката и влијанието се нарекува ефикасност. За жал, не е лесно да се измери влијанието на програмите и активностите на јавниот сектор. Ќе биде потребна подолгорочна перспектива (следење на животите на младите луѓе по активноста) и интензивни истражувања (преку користење широк спектар истражувачки методи за процена на влијанието). Младинскиот сектор особено има проблем да покаже дека ресурсите ставени на располагање на младинската работа се добра инвестиција. Навистина, ќе биде важно да се соработува со полето на истражување и да се инвестира во мерење на ефикасноста (влијанието) на програмите на младинските политики и младинските активности и интервенции.

Слика 4: Ефикасност и ефективност

Како резиме, ефектите од неодамнешните реформи во јавниот сектор во полето на младите се трикратни. Најпрво, очигледно се појавија негативни ефекти (намален буџет, повеќе административна работа). Второ, се појавија нови можности и методи за развој на младинската работа и младинските политики (резултати засновани на методите за управување, гаранција на квалитет итн.), и, трето, некои области на младинскиот сектор може да се гледаат како претходница на реформите во јавното управување/јавниот менаџмент (учество на корисниците, вмрежување помеѓу секторите и граѓанското општество).

Едно од ограничувањата на тековната реформа на јавното управување/јавниот менаџмент е неразумно големиот акцент ставен на стратегиското управување (или управувањето со промени), како сè што е важно во производството на јавната служба да е постојаната потрага по нови стратегии, услуги и активности. Сепак, постои и нешто што се нарекува оперативно управување, управување со секојдневните активности; водење на младинските центри и улични оперативни, организациски и културни настани или младински кампови, и гаранција дека младинските организации може да функционираат соодветно. Покрај тоа што одговараат на промените, мора да постојат средства наменети за оперативното управување и за обезбедување основно ниво на услуги - нешто што се нарекува 'минимален пакет можности и искуства'. Можеби најважниот заклучок од оваа дискусија е да

се разбере дека младинските политики и младинската работа треба да функционираат паралелно на два фронта: да воспостават култура на управување што го штити својот континуиран развој и паралелно да обезбедат и да гарантираат 'минимален пакет можности и искуства' за младите луѓе.

4.2 Учење граѓанство

Како што е наведено во Поглавје 1, клучниот предизвик за младинските политики е да се промовира младинското учество, преку структурите на претставничката демократија и да се развијат други форми на учество на младите со посебно внимание на маргинализираните млади луѓе. Јадрото на младинските политики е да им помогне на младите луѓе да станат активни граѓани преку учење и стекнување на потребните компетенции (слика 2). За да се постигне ова, младинскиот сектор треба да им даде пристап на младите луѓе до пакетот можности за учење и стекнување искуства.

Главно, пакетот треба да вклучи можности и стекнување искуства преку учество, изразување, интеркултурно учење, информирање, асоцијативен живот и поддршка во соочувањето со ризиците.

Учење граѓанство: минимален пакет можности и стекнување искуства

Младинските политики треба да обезбедат минимален пакет можности и искуства до кои младите треба да имаат пристап, со цел да се зголеми веројатноста тие да станат успешни чинители на демократијата и нивна успешна интеграција во општеството. Овие можности и искуства го сочинуваат опсегот на младинските политики за активности при промовирање на учењето граѓанство. Тие треба да се спроведат различно во различни земји поради различните административни системи, секторски уредувања, политички фокус и локални услови на младите²⁷. Следниов минимален пакет можности и стекнување искуства претставува груба листа на услугите за учење граѓанство и учество на младите:

---

²⁷ Пример на предложениот национален пакет можности на локално ниво (Финска): Владите можеби ќе сакаат да подготват свој минимален пакет можности и искуства што тие би сакале да им бидат на располагање на регионално и/или општинско ниво. Еден пример е листата на основни младински услуги што експертската група (2003) од Министерството за образование на Финска ќе препорача да ги понуди секоја општина на младите на локално ниво:

- финансиска поддршка на младинските организации и неорганизираните младински групи;
- капацитети за младите;
- општински младински работник (финансиирани од страна на општината);
- работилници за вработување на младите луѓе;
- пункт за младинско информирање и советување;
- вонучилишни активности за младите луѓе во задолжителното образование;
- центри за поддршка на младите;
- бесплатен пристап до интернет;
- поучно хоби;
- летни кампови.

1. практики и препознавање на вештините и способностите развиени при неформалното учење;
2. систем за поддршка на младинските организации и други младински групи;
3. младински информативни и советодавни услуги;
4. можности за интеркултурно учење (поддршка на мобилноста, размена на младите, волонтерска работа во странство);
5. можности за културна младинска работа (поддршка на сопствените културни производи на младите луѓе);
6. пристап до нови информатички технологии и мрежни младински услуги;
7. мерки за гарантирање на пристапот на маргинализираните млади луѓе до граѓанското учење и учество;
8. можности за учество (во креирањето на политиките на меѓународно, национално и на локално ниво што се однесуваат на самата младинска администрација и другите сектори што влијаат на младите луѓе: образоването, спортот, социјалната и здравствената заштита, домувањето, вработувањето, планирањето на градот).

Пакет-листите за промовирање на неформалното учење - основен педагошки пристап на младинската работа (1), потоа идентификување на клучните услуги и мерки на полето на младите (2-7) и предлагање учество како клучна методологија (8).

Неформалното учење не е само во врска со личниот развој, активното граѓанство и вештините за управување со сопствениот живот, тоа исто така е поврзано и со вештините што промовираат социјална интеграција, како на пример можноста за вработување. Оние што говорат во прилог на неформалното учење имаат тенденција да нагласат еден од овие елементи. Од една страна, учењето за развивање и изразување на сопствениот идентитет и активното граѓанство се сфаќа како суштина на неформалното учење. Од друга страна, потенцијалот на интервенциите за неформално учење во областа на интеграцијата на пазарот на трудот, работата со лицата што го напуштиле образовниот систем пред да го завршат образоването или младите на кои им недостасува мотивација да се образоваат, зајакнувањето на вештините за управување со сопствениот живот на младите изложени на ризик и развивање нови младински информативни методи (како образование стекнато од врсниците) сè повеќе се ценат. Дури и ако има различни придобивки од неформалното учење, можеби нема да биде корисно да се изолира или да се создаде судир, туку да се промовира неговото признавање и се градат мостови со други видови учење²⁸.

---

²⁸ Како што истакна Паси Сахлберг // Pasi Sahlberg (1999), младинските организации и другите даватели на неформалното образование се соочуваат со навистина одговорна задача целосно да се искористат можностите на неформалното учење. Најнапред, областа на неформалното образование треба да одговори на новиот концепт на учење, врз основа на „комплементарните средини за учење“. Неформалното учење има свои карактеристики (учењето како процес, средината каде што ученикот е во фокусот, прагматичен и еманципаторски концепт на знаење, врски со проблемите од вистинскиот живот итн.), но на него треба и да се гледа како на една средина за учење, меѓу другите форми на учење, особено наставните програми на формалното образование и доживотното учење. Вториот чекор е да му овозможи на ученикот да воспостави соработка

Генерално, учеството на младите треба да се однесува на сите сфери на животот. Младите луѓе треба да имаат можност да учествуваат во процесот на донесување одлуки во работниот век, во јавното управување и во граѓанското општество (слика 5). Голем дел од јавната дебата за учеството на младите се врти околу нивната мала излезност на избори и користење на правото на глас, како и недовербата во политичките структури. Една стратегија за надминување на оваа негативност е да се даде можност на младите да учествуваат како граѓани во јавното управување, особено во младинскиот сектор.

Како што сакаме да истакнеме со овој документ, уште многу може да се прави во развојот на учеството на младите во јавната администрација. Сепак, можеби најважната арена за развој на младите луѓе и изразување на нивните политички идеи е граѓанското општество. Младинските организации, движења, демонстрации, жалби, културно изразување, интернетот, изборот на животниот стил се примери на разновидните начини на изразување во областа на граѓанското општество. Така, можностите за учество обезбедени од страна на граѓанското општество во споредба со оние во јавниот сектор овозможуваат поширок избор на начини и форми. Исто така, учеството во граѓанското општество покрива поголем спектар теми што се движат од мали егзотични животни стилови до важни прашањата како глобализацијата. И покрај разликите, веродостојно е да се претпостави дека големиот спектар на граѓанските активности ја зајакнува плуралистичката демократија. Во интерес на општеството и јавниот сектор е да се создадат услови за учество на граѓаните и за функционирање на автономно, живописно граѓанското општество.

Во приватниот сектор, младите луѓе традиционално учествувале преку синдикатите. Според податоците од истражувањето, младите луѓе не се многу активни во денешните синдикати. Како резултат на промените во филозофиите за управување што ги поддржуваат активностите во слободното време на работниците и неформалните мрежи што ја промовираат демократијата на работното место, вклучувајќи го подобрувањето на каналите за информирање, како на пример интранетот (внатрешна база на податоци, вести, интерактивна дискусија, итн.), сите тие придонесуваат за зголемување на знаењето, интересот и ангажманот на младите луѓе, особено за работите што се однесуваат на компанијата. Приватните компании не може да не ги земат предвид потенцијалните закани од недостатокот на доброобразована работна сила што се должи на демографските промени: ангажирањето и посветеноста на младите работници на нивната компанија мора да биде важна стратегија.

меѓу различните средини за учење. Трето, стекнувањето искуство во процесот на учење треба да биде координирано, односно 'да ги синхронизира последователните фази на учење и паралелните форми на образование на таков начин што ќе придонесе во изградбата на значајна и кохерентна целина од овие подмножества'. Конечно, квалитетот на неформалното учење треба да се процени и да се вреднува.

Слика 5. Области за учење граѓанство и практики

Младите луѓе учествуваат во граѓанското општество преку организираната младинска работа. Главниот принцип на младинската работа е да им помогне на младите луѓе да ги организираат своите активности и да најдат сопствен начин на изразување. Основната стратегија е да ги поддржи младинските организации да организираат активности за младите луѓе. Ова е главниот пристап на меѓународно, национално и на локално ниво. За да се постигне ова, постојат голем број инфраструктурни услуги што јавниот сектор може да ги обезбеди, вклучувајќи и систем за поддршка на младинските организации и младинските групи, капацитети за младинско информирање и советување, можности за интеркултурно учење и културни активности, како и пристап до нови технологии.

И покрај своите заслуги, асоцијативниот живот опфаќа само ограничен број млади луѓе и во многу земји има намален интерес меѓу младите луѓе во приклучување кон младинските организации. Во некои земји, само 5% од младите луѓе учествуваат во младинските организации. Како резултат на тоа, јавниот сектор на локално ниво, особено во нордиските земји, презема поголема улога во обезбедувањето услуги за младите луѓе. Исто така, секторот и комерцијалната младинска култура сè повеќе се натпреваруваат за своите интереси, активности, начин на живот, па дури и образование на младите луѓе²⁹.

Некои нордиски земји, кои ги комбинираат екстензивните општински младински служби со активните НВОи, се критикувани за создавање 'едуцирано слободно време' бидејќи за нив се вели дека

²⁹ Види на пример Клајн, Н., Без лого, 2002 година// Klein, N., No logo, 2002.

се дизајнирани по принципот од врвот кон долу и се подготвени и водени од возрасните. Меѓународните експерти што работеа на шведските младински политики повикаа на 'пофлексибилни разлики помеѓу организираните и неорганизираните активности'. Младинската работа мора да најде начини за вклучување на младите луѓе надвор од организациите и да подготви активности што не се обезбедени од страна на возрасните за младите луѓе, туку активности подготвени, спроведени и оценувани од страна на младите луѓе.

Последната ставка на листата на можности и стекнатото искуство е 'учеството на младите'. Прегледот на младинските политики на Советот на Европа (Вилијамсон 2002 година, стр 89-97) идентификува многу пречки за успешното учење на граѓанските вештини и можностите за учење преку искуство стекнато преку самото учество:

- во повеќето земји граѓанското образование или не постои во училиштата или има маргинално место во наставната програма;
- многу структури научеството на младите (расправи на младите, младите и училишните совети, младинските парламенти) се 'символична беспотребна вежба за одлуки што веќе се направени' и честопати вклучуваат само мал број млади луѓе;
- во некои земји младинските политики се 'заштитнички' и 'подготвени и водени од возрасните' со изразена неволност „да им 'дадат' премногу моќ на младите“;
- необезбедување можности за учество. Младинските организации, особено политичките НВОИ, традиционалното предводат патот, а понекогаш и наметнуваат легитимитет во врска со 'гласот на младите', но денес треба да се развиваат и комплементарни средства за учествување, застапување и изразување.

За справување со овие проблеми, може да биде корисна следнава листа на 'области што треба да се развијат':

1. **Поддршка и слушање на граѓанското општество.** Темелот на плуралната демократија е животот граѓанско општество. Потребна е разновидна поддршка на граѓанските организации и другите младински групи и активности за тие да бидат во можност да се концентрираат на спроведувањето на нивните активности, а не на изнаоѓањето средства. Процесот на донесување одлуки во јавниот сектор треба да изготви практики за комуникација со граѓанското општество - и да толерира критика.
2. **Обезбедување услови за автономни и претставнички младински организации.** Експертската група за младински политики во Малта тврди дека „култивирањето на вистинскиот автономен и критички национален младински совет е приоритет за демократското здравје на поширокото граѓанското општество“³⁰. Овој и

---

³⁰ Младинските политики во Малта, извештај од страна на меѓународниот тим на експерти, Совет на Европа, DJS/CMJ (2003) 16, стр. 70.

сличните органи на регионално и локално ниво, исто така, може да функционираат како младински лоби-организации и како партнери на соодветната младинска јавна администрација.

3. **Промена на ставовите на возрасните за учеството.** Повеќето луѓе немаат искуство со учествувањето во сопствените животи и имаат тенденција да го пренесат тоа на своите деца. Некои се плашат од губење на својот 'родителски авторитет' доколку јаделегираат моќта на младите луѓе. Покрај тоа, возрасните и родителите имаат тенденција да се сомневаат дека децата и младите го имаат потребното искуство, разбирање или други способности потребни за донесување одлуки што традиционално ги донесуваат возрасните. Сепак, како што беше претходно дискутирано, младите луѓе не треба да бидат „само приматели на заштитата на возрасните, туку и активни учесници во нивните животи“.
4. **Промена на акцентот од 'слушање од страна на младите' до 'реално учество'.** Една шведска студија за 10 општини посветени на унапредување на учеството на младите дојде до заклучок дека општинските носители на одлуки не дефинирале експлицитно што се подразбира под 'учество'. Во практика тоа учество се нарекува слушање од страна на младите, но не и овозможување на младите луѓе, всушност, да влијаат на нештата. Младите луѓе може да се обесхрабрат и да се одвратат од учествување доколку не се земаат и не се сфаќаат сериозно. Дури и ако моќта поддразбира изедначување - што значи дека моќта делегирана на младите луѓе поддразбира намалување на нечија веќе постојна моќ - од витално значење е структурите на младинското учество да поддразбираат моќ што ќе им биде доверена на овие органи³¹.
5. **Развивање структури на учество што ги вклучуваат сите млади луѓе.** Проблемот со структурите на младинското учество е дека тие се однесуваат само на мал број млади луѓе. Покрај основаноста на таквите тела како 'училишта на демократијата' и како средство за поставување на прашањата што се однесуваат на младите луѓе на поголемите агенди за донесување одлуки, треба да биде неопходно да се развијат начини за вклучување повеќе млади луѓе во работите што се однесуваат на нив. Училиштата, по можност во соработка со младинските работници, може да играат важна улога.
6. **Промена на акцентот од 'услуги за младите луѓе' во 'стекнување искуства преку учество'.** Организациите и општините би можеле да им обезбедат на младите луѓе различни услуги, често во согласност со желбите и идеите на самите млади луѓе. Сепак, многу од нив сакаат да бидат вклучени и во целиот процес на планирање и спроведување на активностите. Тоа не е доволно за да се отфрли една идеја и да се стане пасивен примател на крајниот исход. Предизвикот за организациите и за општинските младински работници е да ги придвижуваат младите луѓе од улогата на 'пасивен корисник' до таа на 'активен партнери'.

---

³¹ На пример, училишните совети на градот Хелсинки добиле половина милион евра годишно, со цел да одлучат како да ја подобрят нивната училишна средина.

- 7. Проширување на учеството на младите во сите сектори за млади.** Многу земји имаат добри практики за тоа како младите се вклучени во процесот на донесување одлуки за активностите што се изведуваат во слободното време. Следниот чекор треба да биде 'извезување' на овие практики во други сектори каде што се донесуваат одлуки во врска со прашањата што се однесуваат на младите луѓе, како што се образованието, спортот, здравството, социјалните прашања, домувањето, урбанизацијата итн.
- 8. Учеството на младите не е само за 'демократијата насочена кон корисниците'.** Популарниот тренд да се обезбедат можности за учество на младите во областите каде што тие се важни корисници на услугите како што се младинските центри, библиотеките, отворените рекреативни области и училиштата се важни, но не треба да да застане таму. Младите луѓе не само што се корисници на услугите туку се и граѓани што треба да имаат збор во сите прашања што ги засегаат³².
- 9. Вклучување на обесправените и пасивните млади луѓе.** Искуството од многу прегледи на национални младински политики покажа дека младите во неповолна положба имаат тенденција да не бидат вклучени во структурите на младинското учество. Како резултат на тоа, потребни се посебни мерки и нови идеи за нивно вклучување. Некои студии за политичкото учество укажуваат на тоа дека младите луѓе се во процесот на поларизирање на оние што се заинтересирани за политика, гласаат, разговараат за политика со своите пријатели, учествуваат во некој вид политичка организација или активност и оние што не покажуваат ваков интерес и немаат вакви активности. Потребни се посебни мерки за поттикнување на вторите.
- 10. Развивање сензитивност кон нови форми на вклученост на младите.** Сè повеќе млади луѓе се изразуваат себеси преку определни движења, акции, кампањи, културни протести, медиуми, на интернет и особено преку изборот на животниот стил. Исто така, нивната политичка мобилизација стана сè повеќе индивидуално прашање, еднократна активност за разлика од традиционалната колективна и програмска долгорочна посветеност. Новиот однос кон политиката, исто така, се карактеризира со 'еластичност, игра и иронија' vis-à-vis 'догматизмот, сериозноста и чесноста'. Како позитивно сценарио, овие нови форми на вклучување донесуваат нови теми на старите политички агенди, ја подигаат свеста кај младите луѓе за социјалните и политичките прашања, ги мотивираат да станат активни граѓани - а некои

---

³² Според Лиден и Одегерд (2002) и Сорбом (2003), општинските државни службеници и политичари имаат тенденција да го концептуализираат младинското учество како процес на консултации во врска со услугите што ги нудат за младите луѓе. Младите луѓе се појавуваат во улогата на 'корисник на услугата', но не и во 'улогата на граѓани' со право за решавање на сите прашања.

од оние активисти што бараат 'враќање на улиците' дури може и да станат активни учесници во претставничките демократски структури.

11. Подобрување на моралните и идеолошките дијалози со младите луѓе. Структурите за учество не се доволни. Според истражувачите, младите луѓе немаат доволно можности да размислуваат за прашања од типот на „Кој сум јас? Што сакам од мојот живот? Каде сакам да припаѓам?“ Се покажа дека атмосферата на демократско одлучување, комуникација и рефлексивност во семејството има позитивен ефект на политичките активности на децата. Што може да направи полето на младите да се промовира комуникативниот семеен живот и да им се овозможи на младите да дискутираат за моралните и политички прашања?

12. Истражување и ширење добри практики. Широкиот спектар на вклучување во европското поле на младите за промовирање на учеството на младите, како и развојот и експериментирањето со алтернативните модели и практики, особено на локално ниво, создава добри услови за учење едни од други, оценување на искуствата и изнаоѓање начини за ширење на добрите практики. Важно е не само да се иницираат активности, туку и да се инвестира во нивното истражување и евалуација.

4.3 Интегрирани младински политики

'Интегрираните младински политики' претходно беа дефинирани како свесна и структурирана транссекторска политика за координирање на услугите за младите што ги вклучува младите луѓе во самиот процес. За да биде тоа можно, би било корисно да се идентификуваат оние политички домени што се најрелевантни во овој поглед. Земјите-членки на Советот на Европа наведуваат еден широк спектар политички области во рамките на кои тие сметаат дека треба да бидат координирани младинските прашања (Вилијамсон, 2002, стр. 28-29, 49). Сепак, може де се определи еден помал број клучни домени на политиката, кои се предложени во продолжение како главни политички домени на интегрираните младински политики. Со цел да се гарантира исполнувањето на очекувањата на младите во рамките на овие домени, потребна е структура за координација. Оваа одговорност може да се преземе од страна на мултидисциплинарен орган или, доколку станува збор за општината, дури и лице за координација. Минималниот пакет можности и искуства тука значи дека младите луѓе што живеат во една држава, регион или општина имаат координирана структура што гарантира дека некој сеопфатно ги разгледува нивните потреби и интереси низ широк спектар различни политички домени.

Интегрирани младински политики: минимален пакет можности и искуства

1. за обезбедување успешна интеграција на младите во општеството, потребна е координација на прашањата поврзани со младите во врска со клучните политички домени на национално, регионално и нлокално ниво:

- образование и обука;
- вработување и пазар на трудот;

- здравство;
- домување;
- слободно време.

Други области што се релевантни за младите, вклучувајќи ја социјалната заштита, добросостојбата, како и семејството и кривичната правда.

2. за управување со интегрираните младински политики во клучните политички домени, потребни се механизми за координација и интервенција на национално и на локално ниво:

- план за младински политики;
- трансセкторска координација: тело или лице одговорно за младински прашања, административен капацитет за водење координирани проекти;
- стратегија за застапување на младите: младински совет/парламент, сослушување/панел на млади;
- други средства со помош на кои ќе се слушне гласот на младите луѓе: студија/истражување за младите.

Што би можела да направи областа на младите во другите сектори?

Некои земји се обидуваат да го применат директниот 'агресивен' пристап на интегрираните младински политики. Тие презеле обврска 'да ги советуваат' другите сектори за тоа како да ги водат услугите што тие ги обезбедуваат за младите луѓе. Искуството покажува дека тоа не довело до добри резултати. Поефективна стратегија би било да се стават основните надлежности од полето на младите (знаење на младите, пристап до младите луѓе, НВО-мрежи за работа, методи за мотивирање итн.) на располагање на другите сектори во духот на соработката.

Оваа соработка треба да зависи и од волјата и интересот на другите полиња да се придружат. Во оваа смисла, постојат најмалку три вида придонес што полето на младите може да ги понуди на оние сектори што се занимаваат со прашања поврзани со животот на младите луѓе (Слика 6).

Најпрво, младите би можеле да работат на активности за млади луѓе во соработка со другите сектори. Постојат добри примери на младински работници што соработуваат со наставниците, социјалните и здравствените работници, службениците за вработување и полицијата со цел да ја подобрят состојбата на младите изложени на ризик, да ги подобрат капацитетите на младите луѓе за управување со сопствениот живот, да организираат информативни кампањи и да создадат слободни активности за различни профили на младите луѓе. Тоа може да се проекти или трајни услуги. Во идеален свет, заеднички проект што се покажал за успешен ќе се претвори во постојана услуга или активност за младите луѓе.

Второ, младинските политики имаат за цел да гарантираат дека потребите и очекувањата на младите луѓе се исполнети во сите области на животот. Младите луѓе не само што работат со млади луѓе за време на нивното слободно време туку, исто така, ја промовираат својата успешна интеграција во општеството на поширок план. Тоа може да биде во форма на дебата за политиките, подигнување на свеста или подготвување иницијативи во областа на образоването, вработувањето, здравството и социјалната заштита, како неколку примери. Во најдобар случај, полето на младите се смета за корисен експерт за прашања поврзани со младите во помагањето на други сектори при развивањето на нивните политики.

Трето, младинскиот сектор може да ги координира активностите насочени кон младите луѓе. Многу јавни сектори и други чинители обезбедуваат услуги и активности за младите луѓе, но може да се постигнат дури и подобри резултати преку заеднички напори врз основа на интересите и идеите на самите млади луѓе.

Слика 6: Интегрирани младински политики - што може да направат младите во други сектори? (Избрани примери)

Домени на политиките

МЛАДИНА	ОБРАЗОВАНИЕ	ВРАБОТУВАЊЕ	ЗДРАВСТВО
Спроведување настани за соработка:	<ul style="list-style-type: none"> Работа со лица што предвремено го напуштиле образовниот систем, лица што постигнале нездадоволителни резултати и студенти со мотивациски или бихевиорални проблеми Воведување учење граѓанство во училиштата преку НВОи и младинските работници 	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување информации за младите и услуги за советување и олеснување на нивните професионални кариери Организирање младински работилници и други мерки за вработување со цел да се подобри можноста за вработување Промовирање на младинското учество на работното место 	<p>Промовирање здрав стил на живот, користење на неформалното учење во здравственото образование (како на пример преку учењето со помош на врсниците)</p> <p>Спроведување заеднички активности за интервенција во социјалните и здравствените сектори</p>
Вклученост во дебатите за политиките: Застапување на прашањата што се однесуваат на младите:	<ul style="list-style-type: none"> Посочување на важноста за учество и неформално учење во формалното образование Иницирање дебата за сеопфатните мерки за ранливите 	<ul style="list-style-type: none"> Учествување во политиките за вработување и дебатите поврзани со младите луѓе 	<ul style="list-style-type: none"> Промовирање на младинското учество во здравствените политики и мерки Учество во дебатите за политиките што се однесуваат на

	ученици, неквалификуваните ученици што предвремено го напуштиле училиштето, насилиничкото однесување на училиште? итн.		спречувањето на злоупотребата на дрога и алкохол, поврзување на здравствените нарушувања со поширокиот спектар на прашањата на младите денеска? итн.
Координација на активностите и политиките	<ul style="list-style-type: none"> • Координирање на актерите задолжени за обезбедување вонучилишни активности • Координирање на стратегиите со училиштата, социјалните работници, полицијата и другите актери за борба против маргинализацијата 	<ul style="list-style-type: none"> • Координирање на актерите со чинителите задолжени за усвојување на политиките за вработување, домување, социјална заштита и семејство со цел да се гарантира пристапот на младите луѓе до независниот живот 	<ul style="list-style-type: none"> • Координирање на мерките за рано спречување со здравствените и социјалните сектори и други партнери

Развивање механизми за интегрирани младински политики³³

Планови на младинските политики. Прегледите на националните младински политики на Советот на Европа се добар пример за тоа како на национално ниво, во соработка со меѓународни експерти и преку дебата, може да се проучуваат и да се планираат младинските прашања како дел од една сеопфатна рамка. Не сите земји внимателно ги следеле и ги развивале своите национални планови, но и во овие случаи постојатубедливи докази на нивнотовлијание врз младинските политики на локално ниво и на појавата на систематски процес на учење на самото планирање на националната политика. Во Извештајот на Советот на Европа за прегледот на националните младински политики (Вилијамсон 2002 година, стр. 122.123) се заклучува дека интегрираните младински политики треба да се „управувани во насока на политичка стратегија [преку] дијалог меѓу политичарите, професионалците и младите луѓе“.

Така, интегрираните младински политики не се прават само поради документот за планирање на политиките, туку во исто време и служат за следење и креирање процес преку кој професионалците

³³ За некои искуства и примери за имплементација на младинските политики во нордиските земји види прилог „Како владите ја водат локалната младинска работа - забелешки за нордиските младински политики“.

и младите луѓе спроведуваат, развиваат, евалуираат и предлагаат промени на оригиналниот план. Сеопфатните планови на младинските политики, исто така, може да бидат изгответи на регионално и на локално ниво. Искуството од некои земји³⁴ укажува на тоа дека ваквите планови ја промовираат видливоста на младинскиот сектор и младинските прашања во други сектори, но дека е тешко да се натераат другите сектори да се посветат на самото спроведување на предложените акции. Тешкотиите во изработката и спроведувањето на интегрираните општински младински планови се особено нагласени во големите градови. Дали ова укажува на слични проблеми на државно ниво? Прегледите на националните младински политики на Советот на Европа обично се спроведуваат или во мали земји (Естонија, Малта, Лихтенштајн, Кипар) или во релативно мали земји (Финска, Шведска, Норвешка, Литванија).

Трансекторска координација и младинско застапување. Во принцип, координацијата и иницијативите меѓу министерствата треба да бидат одговорност на министерството за млади. Во многу случаи постои повеќе од добра волја и намера дасе преземетаа одговорност: другите сектори се често многу неинформирани за оваа намера на политиките. Како што наведува една од експертските групи за подготвување преглед на младинските политики: „службениците [во другите сектори] со кои

---

³⁴ Финската Влада започна со спроведување на општинските планови за акција на младите во почетокот на 70-тите години. По правило, планот се состоеше од два елемента: истражувачки дел, кој ги описуваше условите за живот и очекувањата на младите луѓе, и делот што се однесуваше на планот на политиките каде што беа наведени активностите кои различните општински сектори требаше да ги преземат за да ги решат проблемите и да ги задоволат желбите на младите луѓе. Голем број фински општини ги изготвија овие планови. Кон крајот на деценијата, студијата за оцена на овие планови изведе заклучок дека во многу општини младинскиот сектор беше во можност да ја промовира својата видливост, но многу малку сектори, всушност, ги спроведоа предлозите за политиките наведени во акциониот план - или кога ќе се случело тоа, било поради внатрешни причини, а не поради фактот што предлозите се појавиле во планот за активности на младите. Навистина бргу плановите едноставно згаснале. Во една студија (Сорбом 2003) од 10 општини во Шведска што доброволно учествувале во студијата за следење на имплементација на целите на националните младински политики, повеќето ги спровеле акционите планови на младинските политики на локално ниво или се со цел да го сторат тоа. Позитивните ефекти се дека младинските политики навлегле во генералните политички агенди и дека општинските активности поврзани со младите почнале да ја сфаќаат важноста од слушање на самите млади луѓе. Сепак, во студијата се заклучува дека дури и ако креаторите на политичките одлуки и на државните службеници во други сектори ја изразат нивната добра волја во процесот на изготвување план, тоа не мора да значи дека „добрата волја“ се пренесува во текот на фазата на имплементација. За спроведување на програмата се потребни следниве механизми (како интегрирање на планот во процесот на општинскиот буџет). Врз основа на „Уредбата за план за политиките на локалната младинска работа“ од 1993 година, вламанската Влада во Белгија очекуваше општините да подготват свои планови за политиките. Искуството покажува (Schillemans et al 2003 година) дека е тешко да се вклучат младите во целиот процес на планирање, дека прашањата што се однесуваат на слободното време доминираат со нивното размислување и дека општинските власти, исто така, сметаат дека „пошироката [интегрирана] перспектива е многу добра идеја, но најчесто сè уште ‘еден мост предалеку’“.

зборувавме, често се чини дека имаат ниско ниво на свест за овој поширок спектар и се концентрирани исклучиво на нивниот мал делокруг на одговорности”.

Во принцип, постојат два вида тела што имаат влијание во прашањата поврзани со работата на младите; административните меѓусекторски координативни тела што исто така може да се однесуваат и на застапеноста на младите, како и телата што ги претставуваат и ги застапуваат самите млади луѓе. И двата вида постојат и на државно и на локално ниво. Министерствата одговорни за младите воспоставиле трансминистерски младински комитети, нормално во рамките на министерството за младите, кои имаат за цел да ги координираат работите поврзани со младите во повеќето релевантни сектори. Ни недостигаат систематски и објективни податоци од истражувањата за функционирањето на овие органи. Очигледно, трансминистерските тела ја зголемиле свеста кај другите сектори за младинските прашања и создале трансминистерски мрежи што ја олеснуваат соработката. Во исто време, овие тела се критиковани поради тоа што се само консултативни и немаат ниту моќ ниту влијание. Според експертската група за младински политики во Луксембург, *Supérieur Conseil de la Jeunesse* – трансминистерското тело со кое претседава Министерството за млади – „се чини дека е малку недоволно развиен ресурс, можеби маргинализиран и понекогаш оставен на страна”³⁵.

Сепак, во земјите каде што не постојат министерства или сектори на министерствата одговорни за младите, треба да биде од исклучително значење да се номинира претставник за младински прашања со координативна одговорност.

Друг чинител на национално ниво може да биде националниот младински совет, чадор-организација на националните младински невладини организации и други актери на младинската работа. Тие може да бидат многу ефикасни национални политички лоби-агенти за законодавството и буџетирањето на младите, како и младинските прашања во целина. Сепак, во некои земји младинските совети претпочитаат да не бидат толку очигледни и забележани како лобисти. Од друга страна, некои земји континуирано спроведуваат расправи на младите (Франција) или организираат панел-диксусии на младинските групи врз основа на репрезентативен примерок на млади луѓе (Холандија). Покрај тоа, се користат различни типови истражување, статистика и коментари за да се остане во чекор со очекувањата на младите луѓе и нивните услови за живеење. Германија е предводник преку прегледите на младите (*Jugendberichten*), Норвешка е позната по својот национален младински истражувачки институт, Шпанија по своите регионални истражувачки младински институти, а Финска по својата младинска мрежа на истражувачи и годишниот младински барометар, што претставуваат само неколку примери.

На локално ниво, општинската младинска служба и/или младинскиот координатор може да ја преземат улогата на трансекторски координатор. Неодамна, во многу нордиски земји,

---

³⁵ Младински политики во Луксембург, Извештај од меѓународната експертска група назначена од страна на Советот на Европа во Стразбур, 2002 година.

министерствата одговорни за младите ги поттикнаа општините да формираат позиција 'координатор за младински прашања', во некои случаи поддржана од страна на трансекторската управна група. Исто така, се сугерира во помалите општини со помали ресурси градоначалникот да може да ја преземе одговорноста за координирање на младинските прашања.

Многу општини имаат младински комитети или младински парламенти со претставници номинирани или избрани од младите. Во совршени случаи, овие тела треба да имаат свој буџет што не е ограничен само на работите што се однесуваат на слободното време или може да развива методи за влијаене на телата за донесување одлуки на градскиот совет (преку медиумите, мрежите или статусот во администрацијата). Во некои случаи (како Хелсинки), локалните младински организации ги здружуваат силите за да основаат своја платформа за нивно истакнување во врска со локалните младински прашања и лобирање кај градот или неговата младинска администрација во врска со плановите за работа и буџети.

Постојат земји што немаат трансекторски тела за соработка, но имаат развиено административен капацитет да одговорат на прашања поврзани со младите на координиран начин. На пример, во Франција различните министерства се во можност да спроведуваат активности за промоција на заедничките младински прашања.

При разгледување на избраните примери за спроведување на националните младински политики на локално ниво, може да се зборува за следниве прашања:

- во многу земји плановите или целите на националните младински политики не им се познати на чинителите на младинските политики и младинските работници на локално ниво;
- во некои земји на локално ниво се чувствува дека процесот на планирање на националните младински политики застраницува;
- во многу земји локалните актери чувствуваат дека државата не обезбедила доволно средства за тие да можат да ги извршуваат своите интегрирани активности на младинските политики;
- големите градови особено сметаат дека амбициозните цели за интегрирани младински политики многу тешко се имплементираат;
- општините што спроведуваат планови и стратегии на младинските политики ја концептуализираат својата главна задача како промовирање на учеството на младите, не толку на очекувањето на државата да спроведе сеопфатни трансекторски младински политики. Акцентот на локалната младинска работа е на учеството на младите, а не на обезбедувањето на нивната општа добросостојба;
- уште едно несовпаѓање помеѓу владините очекувања и локалните практики е начинот на кој амбициозните сеопфатни пристапи на младинските политики на државата се претвораат во сè посокромни модели на индивидуална соработка на општинската младинска работа. Сепак, постојат одлични примери на трансекторски активности со додадена вредност помеѓу младинскиот сектор и училиштата (промовирање модели на демократијата во училиштето, вонучилишните активности, работата со младите луѓе изложени на ризик), трудовата

администрација (младинските работилници, подобрувањето на управувањето со сопствениот живот, мотивацијата и работата поврзана со вештините на младите луѓе) и здравствената и социјалната заштита (превенцијата од злоупотреба на супстанции, младинското информирање и советување, интеграцијата на младите луѓе изложени на ризик) се само некои примери.

Се чини дека постојат различни и контрадикторни искуства на механизите накратко дискутирани погоре. За жал, изведени се многу малку објективни и систематски студии, така што нема многу основа за оценување на нивната точна полза. Уште еднаш, мора да се истакне дека ќе биде многу полесно да се придонесе со аргументи на младинските политики и да се воспостават и развијат сопствените механизми доколку на располагање се има подобро знаење.

5. Инструменти на Советот на Европа за поддршка на развојот на младинските политики

5.1 Меѓународни прегледи на националните младински политики

По препораките на министрите на неформалниот состанок одржан во Луксембург во 1995 година, младинскиот сектор на Советот на Европа разви нов пристап кон развојот на младинските политики, во 1997 година, преку започнување со програма за меѓународни прегледи на националните младински политики, која има за цел да:

- го подоброто управување во полето на младите луѓе на земјата разгледани преку промовирање на дијалогот и подобрување на соработката меѓу владата, организациите на граѓанското општество и истражувањето;
- ги определат компонентите на младинските политики што би можеле да информираат за пристапот кон младинските политики во Европа;
- придонесат кон процесот на учење во врска со развојот и имплементацијата на младинските политики;
- придонесат на телото за знаење и развој на младинските политики на Советот на Европа;
- придонесат кон поголемо единство во Европа во полето на младите и да воспостават стандарди за јавните политики во областа на младите.

Првата земја за која се подготвуваше преглед беше Финска во 1997 година, по што следуваа Холандија (1998), Шпанија (1999), Шведска (1999), Романија (2000), Естонија (2000), Луксембург (2001), Литванија (2002), Малта (2003), Норвешка (2004) и Кипар (2004-2005). Други прегледи се во тек, односно Словачка и Ерменија.

Во извештајот „Поддршка на младите луѓе во Европа: принципи, политика и практика“ (Вилијамсон, 2002) имаше за цел да ја пренесе идејата за младинските политики уште еден чекор

понапред. Преку синтезирање на првите седум прегледи на националните младински политики на Советот на Европа извршени во периодот помеѓу 1997 и 2001 година, извештајот се потруди да ги илустрира стратегиските прашања и оперативните предизвици за ефективни младински политики и да ги потенцира и заедничките теми и значителните разлики во начинот на размислување и пристапите.

Како резултат на овој извештај, а врз основа на искуството од првите седум меѓународни прегледи, младинскиот сектор на Советот на Европа елаборираше насоки за имплементација на прегледите на националните младински политики, преку определување конкретен број клучни области и прашања на младинските политики што треба да се анализираат и оценуваат.

Процес на имплементација на меѓународните прегледи на националните младински политики

- претставување апликации (околу една година пред започнувањето со работа на националниот извештај);
- вклучување во меѓувладината програма на активности (одлука CDEJ);
- воспоставување меѓународен тим експерти (еден член од CDEJ, еден член од Советодавниот совет и до три експерти, вклучувајќи и најмалку еден специјалист за младински политики и еден истражувач). Еден од тројцата експерти се назначува за известувач;
- дискусија помеѓу таа земја и известувачот и/или другите членови на меѓународниот тим во врска со содржините наведени во деталната tabela на националниот извештај и методот на анализа;
- изготвување на националниот извештај;
- посети на меѓународен тим (2 за секоја земја);
- подготвка на меѓународната ревизија, со користење табела на содржини слична на националниот извештај (може да се додадат други прашања ако е потребно);
- претставување на меѓународниот преглед за земјата за која се прави јавна дебата;
- презентација на кратко резиме на прегледот и дебатата во рамките на Здружениот совет, со учество на надлежните органи на засегнатата земја (кои се поканети да дадат коментари на процесот); преглед на препораките на меѓународниот тим и евалуација на процесот (вклучувајќи ја и одлуката за тоа како дополнително да се подобри);
- следење на процесот, вклучувајќи:
  - изработка, по две години, на краток извештај од страна на засегнатата земја за развојот на настаните од прегледот наваму и за спроведувањето на препораките што произлегуваат од меѓународните извештаи;
  - доколку е потребно, испитување на комплементарните барања формулирани од страна на државата (стручни посети, помош итн.);
  - подготвување, на редовна основа, синтезиран извештај за целокупниот процес (на секои четири години).

5.2 Курсеви за обука на младинските невладини организации и државните службеници

Од 1998 година, младинскиот сектор на Советот на Европа организира курсеви за обука и на државните службеници одговорни за младински прашања (на локално, регионално и НА национално ниво) и на младинските лидери како дел од својата програма на активности на терен. Овие курсеви за соработка и партнерство, исто така, се познати и како „50/50 курсеви“ затоа што тие вклучуваат еднаков број учесници од двете целни групи.

Предметната програма се однесува не само на вредностите и принципите на младинските политики развиени во рамките на Советот на Европа, и начините за промовирање на соработката и партнерството помеѓу НВМОИ и јавните власти, туку, исто така, и уште поважно, обезбедува обука. Првично, овие курсеви беа организирани и на мултилатерален план и беа посетени првенствено од страна на учесниците од Централна и Источна Европа, но од 2001 година истите биле насочени и се одржуvalе во одредени земји како Албанија, Ерменија, Босна и Херцеговина, Молдавија и Турција, како и во различни делови на Руската Федерација.

Процес на спроведување на курсевите за обука 50/50

- прелиминарни разговори со националните власти на земјата, една година пред курсот;
- вклучување на курсот во годишната програма на младинскиот сектор под „теренски активности на младинските политики“;
- формирање меѓународен тим експерти составен од меѓународни обучувачи, еден претставник на СДЕЈ и двајца претставници од земјата-домаќин (една младинска НВО - обично од националниот младински совет - и еден претставник на јавните авторитети - обично од министерството одговорно за млади);
- подготвителна мисија за осмислување програма поврзана со специфичните состојби и проблеми на земјата-домаќин;
- избор на учесници од страна на Националниот младински совет и на државните органи со цел да се воспостави група составена од државни службеници (од локално до национално ниво) и младински невладини организации (50/50);
- четири или петдневен семинар заснован на неформални образовни методи, вклучувајќи и процена што се однесува на јавните власти;
- оценување од страна на тим експерти и подготовкa на извештај, кој се однесува на учесниците и на јавните власти.

Контакт: jean-philippe.restoueix@coe.int

5.3 Советодавни мисии за младински политики

Програмата на Советот на Европа за советодавните мисии на младинските политики беше иницирана во 2002 година. Целите се следниве:

- да се обезбеди стручен совет на земја-членка за одредена гранка од нејзините младински политики или наменета ревизија на нејзините глобални младински политики;
- да ги идентификува активностите за спроведување на препораките, со посебен осврт на можностите за придонес на Советот на Европа.

До денес, таквите советодавни мисии на младинските политики се случија во Словенија, Унгарија и Хрватска. Другите мисии се во тек или се предвидени во „Република Македонија“, Косово, Србија и Црна Гора и Босна и Херцеговина.

Процес на спроведување на советодавните мисии на младинските политики

- претставување на апликациите (пред крајот на годината пред одржувањето на мисијата);
- вклучување во меѓувладината програма на активности;
- формирање меѓународен тим експерти (еден CDEJ, еден Советодавен совет; еден експерт за младински политики, во својство на известувач);
- дискусија помеѓу засегнатата земја и Секретаријатот на Советот на Европа за интересите на земјата, очекуваните резултати и програмата на мисијата;
- изготвување национален извештај или документ со информации доколку е потребно;
- посета од страна на меѓународен тим експерти во земјата;
- изготвување на извештајот (и препораки) од страна на известувачот, во консултација со земјата-домаќин;
- соподелување на извештајот со надлежните органи во земјата на доверлива основа (авторитетите може да го споделат извештајот до статутарните тела на младинскиот сектор, како и да го објават);
- извештај од страна на Секретаријатот до статутарните тела за делата на мисијата.

Контакт: andre-jacques.dodin@coe.int

5.4 Европски центар за младински политики

Европскиот центар за знаење и искуство (заедничка иницијатива на Советот на Европа и Европската комисија) првично е создаден за да им служи како ресурс на креаторите на младинските политики и оние што придонесуваат во областа на младинските политики. Тој ќе биде првата станица за стекнување знаење и примери на добри практики за младинско учество, волонтерски услуги и информации во Европа и редовно ќе се ажурира на систематски начин преку обезбедување сигурни и пристапни информации.

Обем на проектот

- „Да обезбеди една единствена влезна точка на информации засновани на истражувањата за креаторите на младинските политики на европско, национално и на локално ниво“;
- „Креаторите на политиките треба да бидат во можност да пребаруваат и да добиваат точни информации за европските заеднички цели во врска со младите“;
- Не генерална алатка, туку постоење на одредена заедница што ќе го користи.

Цели и задачи

- Да промовира донесување политики засновани на докази;
- Да овозможи лесен пристап за креаторите на политики до најновите докази засновани на истражувања во врска со приоритетите на младите во Европа;
- Да го следи спроведувањето на заедничките цели и Белата книга за млади;
- Да соработува и да ги споделува активностите на партниските активности на Советот на Европа/ЕУ со засегнатите страни во областа на младите.

Корисници

- Креаторите на политиките на европско, национално и на локално ниво;
- Оние што придонесуваат кон креирањето на политиките, невладините организации како што е Европскиот младински форум;
- Истражувачите.

Приоритетни области

- Учество;
- Волонтерски активности;
- Подобро разбирање на младите;
- Информации;
- Сите заеднички европски цели од Отворениот метод на координација.

Истражувачки партнерства

- Совет на Европа/Европска комисија;
- Совет на Европа/ Партнерство на ЕК за европската обука на младински работници;
- Локални и регионални власти/ревидирана Повелба на Советот на Европа за учеството на младите во локалниот и во регионалниот живот;
- CEDEFOP.

Главна функција на Пребарувањето на Европскиот центар за младински политики

- Добивање на систематски информации за приоритетните теми и АБВ на младинските политики (Податоците од прашалникот ја сочинуваат основата на овие информации);
- Тематски:
  - класификација на прашањата;
  - содржина на прашањата или одговорите;

- споредувања во определен временски период;
- информации за одговорите на корисниците.
- Барање преку користење клучни зборови и напредни опции за пребарување;
- Персонализирано пребарување (зачувано од една сесија на следната сесија).

Карактеристики

- АБВ на младинските политики;
- Вести (персонализирани);
- Поимник;
- Примери на добри практики за учество;
- Експертска база на податоци;
- Виртуелна заедница;
- Онлајн-формулари за семинари;
- Општи карактеристики на портал: форум за дискусија, најчесто поставувани прашања и повратни информации.

Достапни податоци

- Постојните податоци: трудови од истражувачки семинари, национални прегледи, текстови за политиките;
- Нови податоци: одговори на прашалниците од дописниците на ресурсниот центар;
- Разменување со други бази на податоци/портали.

Центар за знаење и искуство на дописниците: 46 земји од Советот на Европа

- Управување со содржината на податоците;
- Систем за валидација на податоците;
- Платени и обучени.

Гаранција на квалитет: помала група експерти од научно-истражувачката мрежа на Советот на Европа ќе ги провери податоците.

5.5 Продолжение...

Систематската работа на Советот на Европа за младинските политики, исто така, овозможи воспоставување на целиот спектар Национални акциски планови (НАП) за младите преку работа со Пактот за стабилност за Југоисточна Европа (Романија, Хрватска, „Република Македонија”, Босна и Херцеговина). Романскиот НАП сè уште служи како модел во Југоисточна Европа и пошироко.

Во оваа област е обезбеден нов поттик преку Белата книга за млади на Европската комисија. Овој текст се однесува на 25. земји-членки, но отворениот метод на координација и начинот на кој Комисијата го обработува знаењето на младите од земјите-членки, а потоа формулира

заеднички цели има ефекти и пошироко и е проследено со висок интерес во многу земји-членки на Советот на Европа што (сè уште) не се членки на Европската Унија.

Трите договори за партнерство меѓу Советот на Европа и Европската комисија, кои се однесуваат на обуката на младинските работници, истражувањето и соработката на ЕУРО-МЕД, кои формирале една спогодба во полето на младите од 2005 година, тута имаат влијание. Веќе сработеното создаде добра клима на соработка меѓу истражувачите, обучувачите и младите актери и, поконкретно, спогодбата во поглед на обуките се префрла во развојот на инструменти за вреднување и оценување на квалитетот во областа на неформалното образование. Во овој поглед, Дирекцијата за млади и спорт во моментов развива европско портфолио за млади лидери и младински работници што ќе служи како инструмент за опишување, оценување и истакнување на нивното неформално образование и стекнати искуства и компетенции.

Три активности придонесуваат подиректно на надлежностите на младинските политики во полето на младите. Станува збор за истражувачките семинари (Ревитализација на културата и партциципацијата (2003), Неформалното образование и волонтерскиот сервис (2004); Ревитализацијата на Европската мрежа на млади истражувачи, сега консултативно тело за Советот на Европа и Европската комисија што веќе била свикана од Комисијата да даде свои коментари за заедничките цели; и многу амбициозниот проект што го создаде Европскиот центар за знаење и искуство за младинските политики; една голема европска база на податоци што работи преку квалификувани национални дописници по општествени науки.

Нема сомнение дека горенаведените случувања, особено меѓународните прегледи на националните младински политики, советодавните мисии на младинските политики, Европската мрежа на млади истражувачи, новоформираниот Центар за знаење и искуство на младинските политики (види подолу) и Белата книга претставуваат нов поттик и внесуваат ентузијазам во работата на младинските политики во рамките на законските органи на младинскиот сектор на Советот на Европа, владините тела одговорни за млади во земјите-членки, истражувачките заедници и многуте вклучени партнерски организации.

Исто така, постои еден цел правец на младински политики во други програми имплементирани од страна на младинскиот сектор на Советот на Европа: имено, Програмата за образование за човекови права, Европската програма за граѓанство и Програмата ЕУРО-МЕД. Програмата за демократско лидерство (ПДЛ), програма за обучување на млади лидери кои се вклучени во политичката област и во јавниот живот, како и голем дел од она што се случува секојдневно во европските младински центри и во активностите поддржани од Фондацијата ја следат истата логика и со тоа придонесуваат кон развојот на младинските политики. На многу начини, сево ова претставува следење на работата на младинскиот сектор што се развива на ниво на Европа. Тие претставуваат детални студии на националната реалност и нивната природа што постојано се менува поради европеизацијата и глобализацијата. Тие, исто така, се трајни искуства за градење тимови меѓу владите, невладините организации и истражувачите.

Прилог I

Поимник

Автономија: Можност за самостоен живот на младите луѓе: пристап до можностите за образование, интеграција во рамките на пазарот на трудот, услови погодни за формирање семејства и пристап до социјалната поддршка и независното домување се главните елементи на автономијата. Автономијата, исто така, може да се однесува и на слободата од други ограничувања и социјални притисоци на автономниот индивидуален живот; стереотипните родови улоги, секуналната експлоатација, присила, дискриминација итн.

Алтер-глобализација: активности и движења како ATTAC (Асоцијација за оданочување на финансиските трансакции како помош за граѓаните), социјалните форуми, WIDE (Мрежа на жени во развој на Европа, европска мрежа на невладини организации за развој, родови специјалисти и активисти за човекови права) што се противат на сегашната насока на глобализацијата (неолибералната глобализација). Движењата за алтер-глобализација промовираат „нова форма на глобализација врз основа на меѓународна соработка, човечки развој и социјална правда“. На пример, Г-8 е често обвинуван дека не ги следи овие принципи: „Една мала група шефови на држави што ги претставуваат привилегираните луѓе на планетата не може да поседуваат монопол на одлуките што се однесуваат за сите“ (www.globalpolicy.org/). Феминистичкото алтер-глобалистичко движење ја истакнува „економската правда во чиј центар е човекот, внатрешната демократија, изнаоѓањето консензус и признавањето на различностите“ (види www.eurosur.org/wide/home.htm). Многу млади луѓе што ја поддржуваат алтер-глобализацијата имаат критички пристап кон формалноорганизираните движења во чиј центар се возрасните и претпочитаат да дејствува преку „конкретни проекти, групи со определени афинитети, мрежи на граѓанското општество и динамичен и креативен активизам“. (Види Џефри Плејерс: *Од политичко разочарување кон една нова култура на учество: ангажманот и посветеноста на младите алтер-глобалисти* Стразбур, 2003// Geoffrey Pleyers: *From political disillusionment to a new culture of participation: young alter-globalisation activists' involvement and commitment*, Strasbourg 2003).

Асоцијативен живот: вклучување на граѓаните во активности што промовираат социјални цели, обично преку колективна и организирана форма. Организациите на граѓанското општество се во јадрото, но терминот често се користи во уште поширока смисла за вклучување и на неорганизираните колективни активности и неформалното учење. На пример, францускиот израз **la vie associative** е тесноповрзан со возрасното или 'популарното' образование. Важноста на асоцијативниот живот неодамна беше оживеана во дискусиите за **општествениот капитал**. Роберт Путнам откри дека во Америка има пад на асоцијативните активности и растечко дистанцирање од соседите, пријателите и семејството и смета дека има потреба од социјален капитал: мрежи, норми и доверба што им овозможуваат на учесниците да дејствуваат заедно за поефикасно да ги извршуваат заедничките

цели. (Види Путнам, Р: Боулинг. Колапсот и заживувањето на американската заедница, Њујорк, 1999 година; Симон и Шустер, Боулинг, Американ проспект, 11 февруари 2002 година // See Putnam, R: *Bowling Alone. The collapse and revival of American community*, New York, 1999; Simon and Schuster, *Bowling together*, The American Prospect, 11 February 2002).

Врсничка едукација (Peer-to-peer) (исто така позната како P2P): млади луѓе што образоваат други млади луѓе. Ова се заснова на ставот дека често младите може повеќе да извлечат од дискусиите и разгледувањето на прашањата со младите луѓе од сопственото мијле отколку со возрасните како што се младинските работници, педагозите, експертите, родителите. Овој пристап широко се користи во училиштата преку држење часови од страна на врсниците, спречување употреба на супстанции, промовирање здрави животни стилови и превенција од ХИВ/СИДА (<http://www.europeer.lu.se/>). Врсничката едукација има голем целокупен потенцијал, но како метод мора да се приспособи на локалните потреби и барања што одговараат на специфичните карактеристики на младите луѓе во секоја земја (www.europa.eu.int/comm/youth/doc/studies/youthforeurope/peer_education.pdf).

Граѓанство, активно граѓанство: активно учество на граѓаните во економските, социјалните, културните и политичките области на животот. Во полето на младите поголем акцент се става на учењето на потребните компетенции преку волонтерски активности. Целта не е само да се подобри знаењето, туку, исто така, и мотивацијата, вештините и практичното искуство за да се биде активен граѓанин (види страници xx-xx во овој зборник и Сиурала 2002).

Граѓанско општество: Граѓанското општество се однесува на арената на непринудена колективна акција во врска со заедничките интереси, цели и вредности. Во принцип, неговите институционални форми се разликуваат од оние на државата, семејството и на пазарот. Често граѓанското општество се сфаќа како „третиот сектор“, додека државата е „вториот сектор“, а стопанството „првиот сектор“. Во практика, границите меѓу државата, граѓанското општество, семејството и пазарот често се сложени, заматени и постојано се менуваат. Ова ја прави тешка точната дефиниција на граѓанското општество: Дали интегритетот на граѓанското општество е загрозен од јавните или стопанските субвенции за невладините организации? Дали сите организации се „квалификувани“ како граѓанско општество? Каков е статусот на скинхедите, нео-нацистите, фронтот за ослободување на животните, екстремистичките политички организации, итн.? Треба ли да има посветеност на вредностите како плуралистичката демократија, човековите права и владеењето на правото за да се квалификува една организација како граѓанска организација? До кој степен бесплатниот и динамичен печат е суштински елемент на граѓанското општество? Дали државниот монопол или комерцијалната сопственост на медиумите е добра за слободата на граѓанското општество? Дебатата за граѓанското општество на крајот на краиштата е за тоа како културата, пазарот и државата се однесуваат едни кон други. Актерите на граѓанското општество се состојат од невладините организации, граѓаните што ги застапуваат организациите, професионалните здруженија, организациите чија основа е верата, како и на синдикатите, кои им даваат глас на различните сектори на општеството и го збогатуваат учеството на јавноста во демократските земји. Понекогаш, и на помалку организираните акции и активности како движењата, групите во заедницата, протестите и демонстрациите може да се гледа како на актери на

граѓанското општество. Граѓанското општество најчесто ја прифаќа различноста на просторот, актерите и институционалните форми, кои се разликуваат во нивниот степен на формалност, автономија и моќ. (Види Гласиум, М., Луис, Д. и Секинелгин, Х. (едс.), Истражување на граѓанското општество: политички и културен контекст, Рутлеџ, 2004 // Glasius, M., Lewis, D. and Seckinelgin, H. (eds.), *Exploring civil society: political and cultural contexts*, Routledge, 2004 и www.lse.ac.uk/collections/CCS/).

Еманципација: помагање на луѓето да си помогнат самите себеси. Концепт што се користи во многу контексти: управување („процесот на размена на информации, обука и овозможување на вработените да управуваат со своите работни места со цел да се добијат оптимални резултати“), развој на заедницата („обука за управување чиј фокус е заедницата насочено кон припадниците на заедниците и нивните лидери, намалување на сиромаштијата, родовата стратегија, поддршката, генерирањето приход, развојот на капацитетите, учеството во заедницата, социјалната анимација“), мобилизација („ги учи луѓето како да научат да управуваат со сопствените животи“) виртуелно застапување (Коалиција за зајакнување на граѓаните на интернет, www.ciec.org), како и помагање на жените, болните луѓе, малцинствата и младите подобро да управуваат со сопствениот живот.

Еманципацијата содржи и процес за промена на односите на моќ. „Од една страна, има за цел да им овозможи на исклучените лица да преземат иницијативи, да донесуваат одлуки и да се здобијат со поголема моќ над нивните животи. Во исто време, ги тера социјалните, економските и политичките системи да се откажат од дел од таа моќ и да им овозможат на исклучените лица и групи да влезат во преговори во текот на процесот на донесување одлуки со што ќе играат целосна улога во општеството“ (Пол Сото Хардиман ет ал. Исклученоста и младите од загрозените урбани средини, Совет на Европа, 2004 година // Paul Soto Hardiman et al. *Youth and exclusion in disadvantaged urban areas*, Council of Europe, 2004).

Земји од ЗНД/ЦИЕ: Заедница на независните држави (ЗНД), наследник на СССР. Земјите од Централна и Источна Европа (ЦИЕ).

Идентитет: (Чувство на) идентитет на групата или културата, или на поединецот, степенот до кој тој/тая е под влијание на неговата/нејзината припадност кон групата или културата. Заедничките навики, карактеристики, идеи може да бидат јасни показатели на заедничкиот културен идентитет, но во суштина тука постои определена разлика: ние чувствувааме дека припаѓаме на група и групата се дефинира како група, преку забележување и истакнување на разликите со другите групи и култури. Идентитетот (или „себството“) е многу голем социјален конструкт: на пример феминистичките студии тврдат дека родовите идентитети мора да се сфатат во однос на (често машките) очекувањата од жените, девојките, мајките и сопругите. Понатаму се тврди дека денес (доцен модерен период) идентитети често се фрагментирани, се преклопуваат и постојано се во фаза на изградба. Ова ја прави задачата на актерите во образованието, како на пример младинските работници, чија цел е да се поддржи растот на идентитетот на младите луѓе, положена и полна со предизвици.

Имплицитно знаење: концептот на имплицитно знаење ("потајно знаење" или "имплицитно учење") доаѓа од научникот и филозоф Мајкл Полани, кој кажа дека: „Ние знаеме многу повеќе отколку што мислиме“. Се состои од знаење, навики и култура што не ја препознаваме во себе. Имплицитното знаење е вградено во групните и организациските односи, основните вредности, претпоставки и верувања. Тешко е да се идентификува, да се лоцира, да се измери, да се определи или да се вреднува. Тешкотијата својствена на трансферот на имплицитното знаење е дека експертите и клучни познавачи на темата не секогаш се свесни за сопственото знаење, па оттука не можат да го артикулираат, да го споделат и да го описат она што тие го знаат. Затоа, имплицитното знаење е од голем интерес за управувањето со науката и неодамна беше вклучено во областа на 'управувањето со знаење'.

Интегрирани младински политики (исто така познати и како **интерсекторски младински политики, трансверзални младински политики, сеопфатни младински политики** или како **хоризонтална координација на младинските прашања**): свесна и структурирана политика на младинскиот сектор за соработка со другите сектори во однос на прашањата релевантни за младите луѓе и за координација на услугите достапни на младите. Водечки принцип е да се вклучат самите млади луѓе во овие процеси (за повеќе детали, погледнете го поглавјето „Интегрирани младински политики“ во оваа книга стр. xx-xx).

Интеркултурно учење: Процес на станување сè повесен и сè подобро разбирање на сопствената култура и другите култури низ светот. Целта на интеркултурното учење е да се зголеми меѓународната и интеркултурна толеранција и разбирање.

Самиот процес на учење е постојано движење на културната свест - од слободата и удобноста на очекувањето дека другите се она што се, до шокот и ограничувањето на нечии чувства и проекции кога ќе се докаже дека не се тоа што сме мислеле. Младинскиот сектор на Советот на Европа е пионер во развојот на интеркултурното учење како педагошка алатка (види Т-инструмент за интеркултурно учење, [http://efil.afs.org/](http://www.coe.int/T/E/CulturalCo-operation>Youth, исто така, Европска федерација на интеркултурно учење: <a href=)).

Културна младинска работа: културни активности, каде што самите млади луѓе се уметнички и културни производители. Во моментов музиката, филмот, танцот и дигиталните медиуми се области каде што независната култура предводена од младите е најенергична. Врската на младинските култури и супкултури како хип-хопот е многу блиска. Младинската работа ја презела улогата на поддржување и толкување на овие популарни културни и уметнички форми и на нивно педагошко користење. Младинската работа заснована на младинската уметност се однесува на работата со младите луѓе преку користење на ликовната уметност како средство за образовни цели, додека уметничкото образование се однесува на активности преку кои еtabлираните уметнички институции (како што се музеите, операта, театарот, филхармониските оркестри итн.) се обидуваат да ги едуцираат младите со цел тие да станат нивна публика.

Меѓусекторски младински политики: види интегрирани младински политики.

Меѓугенерациски дијалог: претпоставувајќи дека луѓето и другите возрасни групи се разликуваат во поглед на културата, политичките и социјалните ставови, вредности, животен стил, социјалниот капитал, социјалните услови, како и моќта и влијанието, разумно е да се промовира меѓугенерацискиот дијалог меѓу страните со цел да се подобри меѓусебното разбирање и социјалната кохезија. Исто така, ако младите се „фактор на промена“, во интерес е на целото општество да им се даде на младите луѓе поголем збор во дискусиите за иднината на општеството. Глобализацијата и одржливиот развој се типични социјални прашања што влијаат претежно на идните генерации: затоа денес младите луѓе треба да бидат вклучени во донесувањето на ваквите одлуки и планови за политиките.

Млади: поради продолжената и комплексна природа на младинската транзиција, многу е тешко да се даде заедничка јасна дефиниција кои се, всушност, „младите“. Наместо тоа, можеби ќе биде полесно да се даде флексибилност на националните и локалните дефиниции на младите. Дополнителните варијации резултираат од трендот во многу земји-членки на Советот на Европа за поврзување на детските и младинските политики и, според тоа, за користење на терминот „деца и млади луѓе“, наместо терминот „млади“. За понатамошна дискусија во врска со **детството, ранатаadolесценција,adolесценцијата, постadolесценцијата** види поглавје „Влијание врз младинските политики: проширување на возрасните категории и разликување на политичките одговори“ во оваа книга (страници xx-xx).

Младинско информирање и советување: примарната одговорност е да се одговори на сите прашања и потреби што ги поставуваат младите луѓе. Како резултат на фактот што покрива широк спектар прашања и проблеми, службата е организирана или да одговори директно на голем број теми, или да го упати корисникот до некоја организација или служба, која е надлежна за бараната област. Службата може да обезбеди други услуги што се комплементарни со нивната основна информативна и советодавна улога, како што се картичките за попуст на младите, билетите за концерти и транспортни услуги, евтиното сместување, просториите или опремата за младински активности, и да помогне во организирање на младинските проекти. Исто така, може да ги стави на располагање информациите и материјалите од широк спектар извори (официјални власти/администрација, асоцијации, комерцијални услуги) што промовираат активности и можности насочени кон младите луѓе. Службите за младите и советодавните информации, исто така, може да обезбедат информации за насочување на кариерата, студиите и стипендиите, работните места и обуката, генералните прашања поврзани со здравјето, односите и сексуалноста, социјалното осигурување, правата на младите луѓе, правата на потрошувачите, правните совети, европските можности за младите луѓе, како и активностите и размената на младите. Принципите на службата/услугата се кодифицирани во **Европската повелба за младинско информирање** (види www.eryica.org/webportal/).

Младинска мобилност: Во контекст на младинските политики, младинската мобилност се однесува на географската мобилност на младите луѓе. Запознавањето млади луѓе од други земји и запознавањето со други култури го унапредува меѓукултурното разбирање, толеранција, свест и почитување на различностите и перцепцијата на европскиот идентитет.

Младински НВО (НВМО): Невладина младинска организација. Младинските невладини организации нудат можност за младите луѓе да се развиваат и да го изразуваат својот идентитет и да научат граѓански вештини и други способности преку голем број неформални активности за учење.

Младински политики: Целта на младинските политики е да се создадат услови за учење, можности и искуства што им овозможуваат на младите да го развиваат своето знаење, вештини и компетенции со цел да бидат актери на демократијата и да се интегрираат во општеството, особено да играат активна улога во граѓанското општество и пазарот на трудот. Клучните мерки на младинските политики се да го промовира учењето граѓанство и пристапот до интегрирани политки. За повеќе дискусији во врска со **проактивните и реактивните младински политики насочени кон проблемите и ресурсите** види страница xx во оваа книга.

Младински проблеми: Младите луѓе се соочуваат со многу проблеми како невработеноста, несигурноста на пазарот на трудот, зголемувањето на економската зависност, поларизацијата, слабото социјално осигурување, употребата на алкохол и дрога, психичките и психофизичките симптоми и така натаму. Овие проблеми понекогаш се селектираат од страна на медиумите и во голема мера се преувеличуваат што резултира со проблеми кај младите или она што младите истражувачи го нарекуваат 'медиумски создадена морална паника'. Историски, тие вклучуваат стрип-паника, филмска паника, рок-паника и паника од банди, а поновите форми паника од невработеност кај младите, паника од дрога, видеопаника или паника од виртуелниот свет. **Проблематичните млади** се однесуваат на младите луѓе со објективно идентификувани сериозни тешкотии како долготочно невработените млади, младите алкохоличари, наркомани, младите бездомници, децата на улица, младите што се обидуваат да извршат и извршуваат самоубиство, бегалците и младите лица со тешки психички нарушувања.

Младинска транзиција: Како што е описано во повеќе детали во табела 1, децата и младите луѓе поминуваат низ различни фази во нивниот развој од зависни деца до автономни возрасни граѓани. Овие фази понекогаш се нарекуваат транзиција, секоја со свои задачи во транзицијата. Целта на младинската работа и младинските политики е да се олеснат овие транзиции. На пример, учеството во активностите на младинските организации ги подобрува вештините на младите луѓе за управување со сопствените животи и ја зајакнува нивната самодоверба.

Младинска работа: образовната работа со млади луѓе што се карактеризира со тоа што е волонтерска, што има за цел да промовира активно граѓанство меѓу младите луѓе и што го застапува вклучувањето на младите во општеството. Младинската работа може да се врши во младински организации и други групи млади луѓе и во младинските служби раководени и/или финансиирани од

општинските и од регионалните власти. Квалитетот на младинската работа може да се зголеми преку соодветна обука и едукација на младите работници.

Младински политики што се потпираат на докази: младинските политики не се базираат само на политичките и моралните цели, туку и на точните информации за социјалната состојба на младите од целото општество и нивните очекувања, ставови и животен стил што постојано се менуваат. Еден важен извор на информации е независното, објективно и професионално истражување и статистика. Исто така, потребни се сигурни емпирички информации за спроведувањето на политиките со цел да се научи од искуствата и да се унапреди дефинирањето на целите, политичките пристапи и методи на младинската работа и активности.

Маргинализација: термините **маргинализација** и **(социјална) ексклузија** се однесуваат на аутсајдерите во одредена социјална група или општество и на процесот на социјална депривација. Социјалната ексклузија или маргинализацијата може да се појават на ниво на општество (структури и политики што предизвикуваат исклучување), на ниво на социјална група (долгорочно невработени лица, бездомници, сиромашни, алкохоличари) или на индивидуално ниво (индивидуална акумулација на социјални проблеми, карактеристики на личностите со најголем ризик од исклучување).

Овие термини често се употребуваат паралелно. Сепак, постои разлика во смисла на тоа дека социјалната ексклузија се однесува на процесот на станување обесправен и исклучен додека да се биде маргинализиран не мора да значи да се биде во неповолна положба: уметниците, на пример, може да живеат на маргините на општеството, но сè уште може да се сметаат себеси за привилегирани. Ова е и начинот на кој Роберт Е. Парк кој првично го измисли терминот во 1928 година го разбирал. Младите луѓе многу често се во маргинална позиција во однос на утврденото општество во чиј 'центар' се наоѓаат возрасните - што исто така, ги става во позиција на негување на еден поинаков, иновативен поглед на нештата. Неодамнешните истражувања дополнително укажуваат дека маргинализацијата не е постојана позиција - наместо тоа, луѓето се движат напред-назад меѓу невработени и вработени, сиромашни и способни да состават крај со крај, во и надвор од социјалните мрежи итн. Спротивно на модерната политичка реторика што често ја користи маргинализацијата и социјалната ексклузија со цел еднодимензионално и негативно да етикетира големи општествени групи, овие термини, всушност, се однесуваат на посложени и подинамични феномени.

Национален младински совет: чадор-организација на младински невладини организации, а понекогаш и други учесници во младинската работа. Националните младински совети функционираат првенствено како организации што даваат услуги на нивните членови, но исто така може да бидат и тела за лобирање и за застапување. Слична улога на меѓународно ниво игра Европскиот младински форум каде што националните младински совети играат силна улога (види www.youthforum.org).

Намалување штети: прагматична филозофија што има за цел да го намали ризикот на поединецот и на заедницата поврзани со некое често стигматизирано, асоцијално или незаконско однесување. Се прифаќа дека законската и нелегалната употреба на дрога е дел од нашиот свет и се избира да се работи на минимизирање на штетните ефекти наместо едноставно игнорирање или осудување. Ги дефинира самите корисници на дрога како примарни чинители за намалување на штетите предизвикани од страна на нивната злоупотреба на дроги и се обидува да ги поттикне корисниците да ги споделат информациите и да си дадат меѓусебна поддршка во стратегиите што ги задоволуваат нивните вистински услови на употреба. Се признава дека реалноста на сиромаштијата, класата, расизмот, социјалната изолација, траумите од минатото, дискриминацијата врз основа на пол и другите социјални нееднаквости влијаат на ранливоста на луѓето и на капацитетите за ефикасно справување со штетите предизвикани од дрогата. Главниот фокус е на промовирањето програми за размена на игли, третман со лекови и особено програми за третман со употреба на метадон, види www.harmreduction.org, www.harmreductionjournal.com, www.ihra.net.

Неформалното учење (исто така познато и како **неформално образование**): е практичен образовен пристап каде што ученикот е во центарот на вниманието и се заснова на доброволно учество. Неформалното учење произлегува од анализата и сфаќањето на реалноста, наоѓањето на сопственото место во таквата средина, па сè до компетенциите за учење и учество во процесот на донесување општествени одлуки. Неформалното учење се користи за да ги охрабри младите изложени на ризик, да ја олесни интеграцијата на пазарот на трудот и, пред сè, како начин за станување активен граѓанин преку акција на граѓанското општество.

На него може да се гледа како на комплементарен пристап на учење на **формалното образование**, кое се карактеризира со тоа што е структурирано, има своја хиерархија, хронолошки е подредено и става акцент на наставникот, меморирањето и објективното знаење. **Информалното образование** (или **неконвенционалното учење**, како што го нарекува германскиот педагог Томас Зиехе) се однесува на учењето што се одвива во секојдневниот живот надвор од наставните програми (во семејството, врсничките групи, медиумите, младинските култури), но кое не е организирано и свесно се користи како неформално образование. Друг тесноповрзан термин е **постформалното образование**, кое се однесува на оние алтернативни воспитувачи (како Слатери и Стайнберг) што нудат пристап во чиј центар е ученикот како алтернатива на формалното образование.

Образовна организација: „образовна организација е организација со вештини за создавање, стекнување и пренесување знаење и менување на однесувањето со цел да ги отслика новите знаења и да ги претвори организациите во системи на учење што ги анализираат своите активности и постојано учат преку нив“ (Дејвид А Гарвин: Градење на организација за учење, Харвард бизнис ривју, 1993 година). За да се произведат нови знаења, една организација мора да инвестира во креативноста, експериментирањето, учењето од другите, внатрешната комуникација, истражувањето и мерењето.

Проблематични млади: види младински проблеми

Соуправување: модел на учеството на младите што се практикува во младинскиот сектор на Советот на Европа. Претставниците на владите и младите луѓе одлучуваат на еднакво рамниште за приоритетите, главните буџетски ставки, имплементацијата на приоритетите и распределбата на средства за младинските активности на Дирекцијата за млади и спорт (види www.coe.int).

Спречување ризици: често се дели на три елементи: примарна превенција, која се однесува на мерките како кампањите против користење дрога насочени кон пошироката популација со цел да го спречат несаканото однесување; секундарна превенција, која се однесува на мерките насочени и профилирани на идентификуваната ризична група; и терцијарна превенција, која значи третман или други интензивни мерки за оние што веќе се погодени од ризикот (на пример, институции, програми и услуги за грижа на лица што имаат проблем со алкохолот и со дрогата). Младинската работа е најактивна во раната превенција, но исто така може да се спроведуваат интервентни активности во областа на секундарната превенција.

Трансверзални младински политики: види интегрирани младински политики.

Додаток II

Користена литература

Бела книга на Европската комисија – Младинска политика: нов поттик за европската младина (2001).

Европската повелба на младинското информирање, усвоена во Братислава (Република Словачка) на 19 ноември 2004 година, од страна на 15тото Генерално собрание на Европската агенција за младинско информирање и советување (ERYICA)

Завршен извештај во врска со показателите на младинските политики, Совет на Европа, 2003 година.

Конгрес на локални и регионални авторитети на Советот на Европа, *Ревидирана европска повелба за учеството на младите луѓе во локалниот и регионалниот живот*, 21 мај 2003 година.

Младинска политика во Луксембург, Извештај од страна на интернационалниот панел на експерти назначени од Советот на Европа, Стразбур, 2002.

Младинска политика во Малта, Извештај од меѓународниот тим на експерти, Совет на Европа, DJS/CMJ (2003)16.

Младинска политика во Норвешка, Извештај од меѓународниот тим на експерти, Совет на Европа, DJS/CMJ (2004)1.

Младинската политика во трансформација. Литваниски преглед на младинската политика, Вилниус, 2002.

Младинска политика во Шпанија, Извештај од меѓународниот тим на експерти, Совет на Европа Стразбур, 2000.

Резолуција на Генералното собрание на ООН „Свет достоен за децата“ (2002).

Резолуција на Комисијата на Министри (98) 6.

Препорака на парламентарното собрание на Советот на Европа 1437 (2000) 1.

6-та Конференција на министрите за млади во Солун 2002 година, Завршна декларација.

Antonsson, Sven-Åke, *Se de unga och stötta dem!*, 2004, <http://www.ungdomsstyrelsen.se/art/>.

Babor, T., et al, *Alcohol: no ordinary commodity*, Research and Public Policy, Oxford University Press, 2004.

Boyne, G., Farrell, C., Law, J., Powell, M., and Walker, R., *Evaluating public management reforms*, Open University Press, 2003.

CDEJ 2003 (16): *Избран комитет на експерти за изготвување на упатства за формулирање и имплементација на младинските политики*, Меморандумот на Секретаријатот е подготвен од страна на Дирекцијата за млади и спорт, Совет на Европа, Стразбур, 24 јуни 2003 година.

Chisholm, L. and Kovacheva, S., *Exploring the European youth mosaic*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2002.

Garvin, D. A: *Building a learning organization*, Harvard Business Review, 1993.

Glasius, M., Lewis, D., and Seckinelgin, H. (eds.), *Exploring civil society: political and cultural contexts*, Routledge, 2004.

Hansotte, M., *Les intelligences citoyennes, comment se prend et s'invente la parole collective*, Bruxelles, 2002.

Hardiman, P., Soto and Jones, McAdam, S., Hallsworth, S., Simon and Allain, Alex.

Youth and exclusion in disadvantaged urban areas: addressing the causes of violence.

Trends in social cohesion, No. 8, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2004

Hoskins, B., *Draft report on research seminar "What About Youth Political Participation?*, 24-26 November 2003, European Youth Centre, Strasbourg, 2004.

Т-инструмент за интеркултурно учење, Документи за ресурси за обука, Директорат за млади и спорт, Совет на Европа.

Lansdown, Gerison: *Youth participation in decision-making*, UN Conference "Global priorities for youth" 2002.

Lidén, H and Ødegård, G: *Ungt engasjement*, ISF Rapport 6/02, Oslo, 2002.

Keys to participation, a practitioners' guide, Council of Europe, Strasbourg, 1998.

Klein, N., *No Logo*, 2002.

Park, Robert, E: *Human migration and the marginal man*. American Journal of Sociology 33(6), 881-893, 1928.

Parker, W., (ed.), *Education for democracy*, Greenwich, 2002.

Pleyers, G., *From political disillusionment to a new culture of participation: young alter globalisation activists' involvement and commitment*, in a research seminar on What about youth political participation?, Strasbourg, 2003, DJS/ResSem (24.11.03) eng 1.

Pollitt, C., *Institutional amnesia: a paradox of the information age?*, Prometheus 18:1, 2000.

Pollitt, C., and Bouckaert, G., *Public management reform, a comparative analysis*. Oxford University Press, 2004.

Putnam, R., *Bowling Alone. the collapse and revival of American community*, New York: Simon and Schuster, 1999.

Putnam, R., *Bowling together*, The American Prospect, 11 February 2002.

Sahlberg, P.; *Building bridges for learning. the recognition and value of non-formal education in youth activity*, European Youth Forum, Brussels, 1999.

Schillemans, L., Clayes, A. and Bouverne-De Bie, M., *What about local youth participation?* in a research seminar on "What about youth political participation?", Strasbourg 2003, DJS/ResSem (24.11.03) eng 1.

Sörbom, A., Den Goda Viljan, *Ungdomsstyrelsen*, www.ungdomsungdomsstyrelsen.se, (2003).

Williamson, H., *Supporting young people in Europe: principles, policy and practice. The Council of Europe international reviews of national youth policy 1997-2001 – a synthesis report*, Strasbourg, 2002.

Подготвувањето Европска рамка за младински политики е иницијатива на Европскиот управен комитет за млади (CDEJ), меѓувладиното тело на младинскиот сектор на Советот на Европа. Нејзината цел е да им обезбеди насоки на креаторите на политиките на 48. Земји-членки на Европската конвенција за култура на Советот на Европа за формулирање и за спроведување на нивните младински политики. Оваа рамка е подготвена од страна на г. Ласе СИУРАЛА, директор за млади на градот Хелсинки (Финска) и поранешен директор за млади и спорт при Советот на Европа, врз основа на резултатите од извршената работа од страна на група експерти назначени од CDEJ.

Развојот на младинските политики е составен дел од мисијата на Советот на Европа од самиот почеток, но пристапот во оваа област значително се развиил, особено од создавањето на ад хок меѓувладината Комисија на експерти за младински прашања – САНЈЕ во 1982 година и од организацијата на првата Конференција на европските министри за млади во 1985 година. Имено, во текот на изминатите петнаесет години, младинскиот сектор на Советот на Европа разви нови методи и алатки со цел да овозможи подобро разбирање на предизвиците и на важноста на младинските политики и да им помогне на владите да ги сmisлат, да ги формулираат и да ги имплементираат своите младински политики.

Денес, амбиција на Советот на Европа во оваа област е да се промовира и да се поддржи развојот на висококвалитетни и на ефективни младински политики на локално, на национално и на европско ниво врз основа на заеднички основни принципи, вредности и пристапи, при што ќе се земат предвид разновидноста на состојбите (политичка, економска, социјална), историскиот контекст и културните традиции на земјите-членки.

Национален младински совет
на Македонија

Советот на Европа е водечка организација за човековите права на континентот. Таа има 47 држави членки, од кои 28 се истовремено и членки на Европската Унија. Сите држави членки на Советот на Европа ја потпишаа Европската конвенција за човекови права, која претставува меѓународен договор за заштита на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права ја следи примената на оваа конвенција од страна на државите членки.

COUNCIL OF EUROPE

